

Modeli Crkve za 21. stoljeće

Stanko Jambrek
Biblijski institut, Zagreb
sjambrek@bizg.hr

UDK: 27-72:27-523
Izvorni znanstveni članak
<https://doi.org/10.32862/k1.13.1.2>

Sažetak

Za plodonosno razumijevanje prirode Crkve Biblija koristi niz slika koje zajednički tvore modele Crkve prema kojima vjernici žive i djeluju. Modele Crkve razmotrili smo u tri kategorije: prvu čine modeli koje danas kreira svakodnevni život, drugu čine modeli koje su kroz povijest osmislili ljudi i, treću, modeli utemeljeni u Riječi Božjoj. Modeli Crkve, koje danas kreira svakodnevni život, i modeli Crkve, koje su kroz povijest osmislili ljudi, služe nam kao negativni primjeri modela koje treba mijenjati i izbjegavati, posebice modele Crkve kao institucije i kao denominacije.

Biblija prikazuje specifičnu stvarnost i narav Crkve brojnim i različitim slikama iz svakodnevnog života. Među njima su slike iz sustava vlasništva; slika funkcioniranja ljudskoga tijela; slike predbračnog, bračnog i obiteljskog života; slike iz područja graditeljstva, poljodjelstva, stočarstva, ribarstva te građanstva i domoljublja. Svaka od upotrijebljenih slika komunicira jednu ili više Božjih istina na način koji je iskustveno vrlo blizak i poznat slušateljima i čitateljima. Te su slike odraz života i upućuju na život.

Kršćanstvo 21. stoljeća treba usvojiti i primijeniti biblijske slike Crkve koje zajednički tvore biblijski model Crkve. Pri uspostavi modela trebamo se usredotočiti na Boga i njegove svrhe i planove za konkretno vrijeme, prostor i kulturu. Komunikacija s Bogom treba biti potpuno otvorena, a Crkva spremna slijediti Božje planove i vodstvo Svetoga Duha.

Biblijski model Crkve sadrži Božje (nepromjenjive) i ljudske (promjenjive)

elemente. Bog je nepromjenjiv, stoga je trajno i nepromjenjivo u Crkvi sve ono što dolazi od Boga, a mijenjati se može i mora sve ono što je došlo od ljudi. Ljudski elementi trebaju biti u skladu s Riječju Božjom i vodstvom Svetoga Duha kako bi Crkva plodonosno vršila Božju volju.

Ključne riječi: Crkva, slike Crkve, modeli Crkve, narod Božji, Tijelo Kristovo, zaručnica Kristova

Uvod

U novozavjetnom nauku o Crkvi koriste se slike i modeli radi boljeg razumijevanja sveukupne njezine stvarnosti. Slika je odraz i opis stvarnosti. Slika Crkve je odraz njezine stvarnosti s jednoga gledišta. Ni jedna slika ne odražava i ne može odraziti cjelokupnu stvarnost, već samo stvarnost koja se vidi s jednoga gledišta, iz jedne perspektive. Stoga, Sveto pismo za plodonosno razumijevanje prirode Crkve koristi niz slika koje zajednički tvore njezine modele stvarnosti. Korištenje više slika za Crkvu u Novom zavjetu upućuje nas da se ne trebamo i ne smijemo usredotočiti samo na jednu ili dvije, već u proučavanju i primjeni trebamo promišljati o svim novozavjetnim slikama Crkve kako bismo shvatili cjelokupnu njezinu stvarnost, onako kako ju je Duh Sveti htio objaviti u Svetome pismu.

Kako je ljudski um ograničen, u Bibliji se koriste slike i modeli iz stvarnosti, situacija i iskustava svakodnevnog života. Poruke koje komuniciraju biblijske slike Crkve primijenjene u život ostvaruju vidljivi model Crkve. Model je vidljiva višedimenzionalna slika koja predstavlja i otkriva različite aspekte otajstva Crkve. Model je Crkve sačinjen od mnoštva slika koje zajednički prikazuju cjelokupnu stvarnost Crkve.

Biblijske slike Crkve pokazuju različite dimenzije i gledišta Božjeg modela Crkve. U sveobuhvatan suvremeni model Crkve treba uključiti sve biblijske slike, a isključiti sve ljudski osmišljene i kulturno uvjetovane modele i elemente modela koji se izravno ili neizravno suprotstavljaju Riječi Božjoj.

Kako nastaju modeli Crkve? Proces uspostave Crkve počinje Božjim djelovanjem u osobama. Zatim se te promijenjene osobe odazivaju Božjem pozivu i poslanju da evangeliziraju druge ljude. To čine u skladu s vodstvom Svetoga Duha, poznavanjem Boga i njegove Riječi, vlastitim karakterom, vještinama i obrazovanjem u posebnom teološkom, kulturnom, političkom, društvenom ozračju. Na model nove Crkve utječu svi ovi čimbenici. Stoga, modeli će se međusobno razlikovati ovisno o poretku i utjecaju promjenjivih elemenata modela.

Usvojeni model Crkve omogućuje ili onemogućuje djelovanje Svetoga Duha

u zajedništvu vjernika.¹ Kako Isus Krist gradi svoju Crkvu silom Svetoga Duha, svaki model koji onemogućuje djelovanja Duha treba mijenjati na temelju Riječi Božje. Svaka Crkva treba povremeno doživjeti Božju prosudbu. Primjer Božje prosudbe pojedine Crkve nalazimo u drugom i trećem poglavlju Otkrivenja. Bog je analizirao sedam crkava i svakoj od njih objavio po apostolu Ivanu njezino duhovno stanje. Svakoj od tih sedam crkava Bog je istaknuo ono što je u njoj našao dobro, naglasio je ono što u Crkvi nije bilo dobro, ohrabrio je Crkvu da nastavi činiti ono što je dobro, ponudio je Crkvi rješenje za ono što nije bilo dobro te je uputio vjernike u ono što će im se dogoditi ako ustraju činiti ono što je u Božjim očima zlo. Na kraju ih je ohrabrio da ne posustaju u borbi jer će pobjednik biti nagrađen. Četiri od sedam crkava nisu zadovoljile u Božjoj prosudbi i Bog ih je pozvao da se obrate i opet počnu činiti prva djela.

Modele Crkve razmotrit ćemo u tri kategorije: prvu čine modeli Crkve koje danas kreira svakodnevni život, drugu čine modeli Crkve koje su kroz povijest osmislili ljudi i, treću, modeli Crkve utemeljeni u Riječi Božjoj.²

1. Modeli Crkve koje danas kreira svakodnevni život

Raspravu o modelima Crkve započet ćemo prikazom suvremenih modela koji su nastali i oblikovani su životom i djelovanjem različitih zajednica vjernika koje su svaka za sebe tvrdile da su autentična Crkva. Ti modeli nisu teorijski teološko-filozofski obrazloženi niti znanstveno utemeljeni, već su preslika i odraz stvarnog života zajednice vjernika. Najčešće se zajednica vjernika poziva na dobro obrazložene i biblijski utemeljene modele Crkve, ali te modele ne uspijeva ili tek u manjem dijelu uspijeva ostvariti u zajedničkom življenju. Stoga, unatoč dobrim

- 1 Tako je, primjerice, usvojeni model rane Crkve omogućivao djelovanje Svetoga Duha (usp. Dj 13,1-4). Duh je mogao usmjeravati i voditi Crkvu jer je vodstvo bilo bogobojažno i poslušno Bogu, a vjernici su bili uvježbani u raspoznavanju vodstva Svetoga Duha. Primjer vodstva Svetoga Duha nalazimo posvuda u Novome zavjetu, posebice u Djelima apostolskim (usp. Dj 16,4-8). Djelovanje Svetog Duha značajno je ograničeno, a često i ignorirano i spriječeno u modelima Crkve sa snažnim ljudskim elementima, poput primjene filozofije, racionalnog načina razmišljanja, nastojanja oko društvene i kulturne relevantnosti, primjenom menadžerskog načina upravljanja itd.
- 2 Modeli Crkve mijenjani su tijekom povijesti pod raznim utjecajima. Povijesne modele Crkve ili sedam eklezioloških tradicija sažeo je Veli-Matti Kärkkäinen u svojoj knjizi *Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical and Global Perspectives*. To su: Crkva kao ikona Trojstva (istočna pravoslavna tradicija), Crkva kao narod Božji (rimokatolička tradicija), Crkva kao pravedna i grešna (luteranska tradicija), Crkva kao savez (reformirana tradicija), Crkva kao zajednica vjernika (tradicija slobodnih Crkava), Crkva u snazi Duha (pentekostne / karizmatске tradicije), Crkva kao jedna (ekumenska tradicija).

željama ukorijenjenima u Bibliji, zajednički život zajednice vjernika pod pritiskom različitih životnih utjecaja oblikuje model Crkve koji je uvelike drugačiji od novozavjetnih modela Crkve.

Dok nam biblijske slike ukazuju na Božji plan modela Crkve, slike i modeli Crkve koje kreira svakodnevni život pokazuju stvarno stanje Crkve. Dok denominacije uče idealni model funkcioniranja Crkve, u praksi na njih jako utječu suvremeni kulturni, društveni i politički trendovi i pokreti te moderna ekonomija i tehnologija. Iz mnoštva suvremenih modela izdvajam sljedeće:

Vjerski servis. Crkva kao vjerski servis najrašireniji je model Crkve koji je tijekom povijesti kreirao svakodnevni život. Ovaj model funkcionira slično bilo kojem modelu suvremenog autoservisa. Kao što za auto idemo jednom godišnje na servis, a u ostale dane tek kad nam se nešto pokvari, tako i mnogi vjernici dođu u Crkvu jednom godišnje, a u ostale dane tek kad osjete potrebu ili im treba ohrabrenje, utjeha, mir ili neka druga usluga vjerskog servisa.³ Crkva služi kao servis za duhovne potrebe vjernika. Iako elemente ovoga modela nalazimo u svim zajednicama vjernika, model vjerskog servisa najočitiji je u Rimokatoličkoj i pravoslavnim crkvama.

Vjerska korporacija. Model Crkve kao korporacije vjerojatno je najrasprostranjeniji model na prijelazu s 20. u 21. stoljeće i sve je uočljiviji u suvremenim protestantskim i evanđeoskim Crkvama. Oblikovan je prema strukturama poslovnog svijeta.⁴ Crkva je postala poput bilo kojeg sekularnog poduzeća ili organizacije koja okuplja ljude radi zarade i promocije svoga proizvoda. Duboko posvjetovnjena i pragmatična Crkva nastoji primijeniti model poslovanja kojemu je u središtu profit, proračun, osoblje i marketing proizvoda (spasenje i odnos s Bogom). Crkva je poput poduzeća koje na tržištu nastoji prodati svoj proizvod, pri čemu su Božja volja, istina i planovi dobrodošli jedino ako se uklapaju u planove Crkve kao korporacije. Crkva se okuplja da bi odgovarala na društvene potrebe, a ne da bi izvršavala Božju volju, a njome se upravlja kao uspješnom korporacijom

3 Ova je praksa u Rimokatoličkoj crkvi u Hrvatskoj propisana 3. crkvenom zapovijedi koja glasi: „Svake se godine najmanje jedan put ispovijedi i o Uskrsu pričesti!“ U obrazloženju ove zapovijedi stoji: „Obaveza je svakog katolika, koji je primio prvu svetu pričest, ispovjediti se najmanje jednom godišnje i pričestiti u uskrsno vrijeme. Tko ne može doći u Crkvu, dužan je pozvati svećenika. Propustiti godišnju ispovijed i pričest težak je grijeh“ (Pet Crkvenih zapovijedi – s radnim listom. Vjeronaučni portal. <http://vjeronaucni-portal.com/pet-Crkvenih-zapovijedi-s-radnim-listom/>, posjet 28. lipnja 2018.)

4 Model Crkve kao korporacije popularizirali su, među ostalima, Bill Hybels u Willow Creek Community Church (Chicago, Illinois) i Rick Warren u Saddleback Church (Lake Forest, California). U Hrvatskoj je populariziran knjigama Ricka Warrena i na konferencijama The Global Leadership Summit, na kojima su uspješni poslovni ljudi, većinom nekršćani, poučavali kršćanske vođe načelima vođenja Crkve (<https://global.willowcreek.com/pages/home/home.html#/?CountryName=Croatia&RegionName=Europe>).

koja radi na potrebama društvene zajednice. Crkvu vode menadžeri i voditelji, a struktura je Crkve slična kao i u svakoj korporaciji.

Vjersko kazalište. Neke su zajednice vjernika vješto pretvorile okupljanje Crkve u vjersko kazalište. Kao što kazalište funkcionira jedino za zabavljanje publike, tako i neke Crkve čine sve radi zabavljanja vjernika. Okupljanje Crkve izvrsno je isplanirano, scenarij događanja unaprijed određen, umjetnički program do savršenstva uvježban. Voditelji izvrsno vode bogoslužja, pastori "pomazano" propovijedaju, svećenici daju snažne osvrte na društveno-političke teme, glazbenici izvrsno sviraju, a sakupljači novca detaljno odrade svoj dio posla. Vjernici odobravaju ili ne odobravaju, zvižde ili plješću, na kraju se zadrže u predvorju, kažu naučene uljudne riječi kako je bilo dobro, i odu kući a da se ništa nije promijenilo u njihovim životima.

Vjerska učionica. Model Crkve kao vjerske učionice, čini se, postao je standardni model Crkve u protestantskoj tradiciji i nekim evanđeoskim crkvama. Sjedala su postavljena okrenuta prema središnjoj, uzdignutoj propovjedaonici s koje pastor ili propovjednik čita i propovijeda iz Biblije uglavnom pasivnoj zajednici.

Religiozna udruga. Neke Crkve funkcioniraju kao udruge građana. Udruge su specifične. Osnovane se najčešće zbog ambicije jedne osobe, koja onda okupi oko sebe i svojih ciljeva nekoliko osoba kao članove udruge. Članovi su važni za udругu. Trebaju ostvarivati ciljeve i programe udruge, dolaziti redovito na sastanke, platiti na vrijeme članarinu i živjeti primjerenim životom prema standardima udruge. I to je to. Model religiozne udruge zamjetan je u nekim slobodnim crkvama, posebice karizmatskog usmjerenja. Pod utjecajem pokreta osnivanja crkava samoprovani vođe, poduprti prijateljima i istomišljenicima, okupljaju vjernike, prozivaju tu skupinu Crkvom koja zatim ostvaruje ciljeve i programe koje je osmislio vođa.

Turistički autobus. Među starijim crkvama reformacijske baštine u Hrvatskoj vrlo je cijenjen model Crkve kao turističkog autobusa. Turistički autobus okuplja veselo društvo kojem je cilj stići do planiranog odredišta i pritom se dobro provesti i zabaviti. Oni su na putu. Znaju gdje žele stići i što trebaju vidjeti. Vozač autobusa ih treba voziti pravim putem i dovesti na cilj. Zato ga i plaćaju. Tijekom putovanja mora zabavljati putnike, a oni mogu gledati krajolik ili jedni drugima u potiljak. U Crkvi je ovaj model jako zamjetan. Crkva je na putovanju za nebo, a pastor je vozač (može i propovjednik ili starješina, naziv ovisi kako pojedina zajednica naziva svog vođu). Zadatak je pastora da, kao vozač, zajednicu „vozi“ u nebo. On zna put, zato su članovi zajednice bezbrižni. Uživaju u životu u zatvorenom autobusu (lokalnoj Crkvi) koji se kreće društvenim bespućima. Kad na putu naiđu na ljude u nevolji, po dobrom starom običaju sažaljivo im mašu rukama, promrmljaju sebi u bradu kratku molitvu i nastave „vožnju“ prema „nebu“. Pastor, kao vozač toga turističkog autobusa, zaustavlja autobus jedino kad se netko

od prisutnih treba fiziološki rasteretiti. Ni pastora ni vjernike Crkve po modelu turističkog autobusa ne zanima što se oko njih događa, a kamoli da bi stali sa svojim programom/ima i pomogli ljudima u nevolji. Ta je zajednica vjernika na dobro-ljudski osmišljenom putu za „nebo“.

Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom. Model Crkve u kojem je vjera odvojena od stvarnog, svakodnevnog života. Naglašeno je vjersko izjašnjavanje i pohađanje „Crkve“ nedjeljom, bez ikakve integracije vjere u svakodnevni život i rad tijekom tjedna.

Model Crkve iGod app. Za neke je ljude evanđelje *iGod app* (ja i Bog aplikacija) koja omogućuje osobi wi-fi vezu s nebom (gdje je internet jedini posrednik između čovjeka i Boga). U ovom je modelu Crkva svedena na tjedni susret Isusovih fejsbuk prijatelja (Bird 2013, 703) i duhovni konzumerizam, tj. na izbor i usvajanje onih sadržaja (propovijedi, poučavanja, slavljenja) u globalnom duhovnom supermarketu (internet, youtube) koji se pojedincu najviše sviđa. Naglasak je na odnosu „ja i Isus“, a ne na odnosu „mi i Isus“. U ovome modelu Crkve najčešće je u središtu „nauk za škakljanje ušiju“ (usp. 2 Tim 4,3-4)⁵ jer vjernici ne sudjeluju u zajedničkom bogoštovlju i Riječi koju je po nadahnuću priredio pastor lokalne zajednice za trenutne potrebe određene zajednice, već svaki vjernik prema svojim željama pronalazi na internetu svoju omiljenu vrstu propovijedi koja mu, najčešće, samo škaklja uši, tj. potvrđuje ono što želi čuti. Vlastitim izborom propovijedi i slavljenja vjernik, zatvarajući uši za one propovjedi koje duhovno treba čuti ali mu se ne sviđaju, onemogućuje Boga u njegovu djelovanju. U ovome modelu Crkve ignorira se zajednički identitet i poslanje Božjeg naroda ujedinenog u Isusu Kristu.

U promišljanju o življenju i djelovanju Crkve treba uzeti u obzir navedene i ostale modele Crkve koje svakodnevno kreira život. Svaki od tih modela sadrži elemente iz kojih možemo učiti, ali ni jedan od njih ne odražava u potpunosti stvarnu bit Crkve kako je opisana u Novom zavjetu. Analiza modela Crkve, koje svakodnevno kreira život, pomaže nam kako bismo uočili i uzeli u obzir kakva Crkva ne bi trebala biti.

2. Modeli Crkve koje su kroz povijest osmislili ljudi

U životu Crkve nastali su tijekom povijesti brojni modeli koje su osmislili ljudi, najčešće pod snažnim utjecajem filozofije, politike, kulturnih i društvenih tren-

5 Ako nije drugačije naznačeno, tekstovi Biblije navode se i citiraju prema prijevodu Jeruzalemske Biblije u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

dova.⁶ Neki od tih modela uz svjetovne elemente uključuju tek djelomice Riječ Božju, a neki Riječ gotovo potpuno izostavljaju. Između brojnih modela Crkve, koje su tijekom povijesti osmislili ljudi i na koje Riječ Božja ima vrlo malo utjecaja, posebice se izdvajaju dva modela: Crkva kao institucija i Crkva kao denominacija. Crkva kao institucija temeljni je model Rimokatoličke, pravoslavnih i Anglikanske Crkve, a brojne elemente toga modela nalazimo i u protestantskim crkvama. Model Crkve kao denominacije najzastupljeniji je u protestantskom i evanđeoskom kršćanstvu.

Pregled i analizu najznačajnijih i najutjecajnijih rimokatoličkih modela Crkve objavio je s rimokatoličke perspektive kardinal Avery Dulles (1918. – 2008.) u knjizi *Models of the Church*.⁷ Knjiga sadrži pregled pet primarnih modela Rimokatoličke Crkve: institucija, mistično zajedništvo, sakrament, glasnik (navjesticiteljica), sluga. Autor analizira snagu i slabosti svakog modela te u zaključku integrira doprinos svakog modela. Kako model Crkve kao institucije uključuje sve Dullesove modele, njemu ćemo posvetiti najviše prostora, a ostale ćemo samo spomenuti.

Crkva kao institucija

Model Crkve kao institucije stoljećima je bio središnji model Rimokatoličke Crkve, a u Hrvatskoj prevladava i danas. Crkva kao institucija djeluje kao „savršeno društvo“ u smislu da nije podložna nikome drugom i ništa joj ne nedostaje, što je potrebno za njezinu institucionalnu kompletnost (Dulles 1987, 34). Suvremeni model Crkve kao institucije oslanja se na protureformacijske dokumente Tridentuskog koncila i nauk Roberta Bellarina (Dulles 1987, 16. 34) u kojem je Crkva opisana političkim analogijama preuzetima iz društva. Predložak prema kojem je Crkva organizirana kao institucija s hijerarhijskom administracijom bilo je Rimsko Carstvo, čije su vrline bile učinkovitost i odgovornost. Braneći institucionalni model, kardinal Avery Dulles (1987, 35) ističe da je kršćanstvo od samih po-

- 6 Uz autore konzultirane u ovoj raspravi važno je spomenuti i niz utjecajnih ekleziologa koji su svojim promišljanjima doprinijeli suvremenim razumijevanjima i praksi Crkve. Među njima su Eric Jay, Veli-Matti Kärkkäinen, Hans Küng, James McLendon Jr., Jürgen Moltmann, Lesslie Newbigin, Wolfhart Pannenberg, Bernard Prusak, Miroslav Volf i John Zizioulas. Kako je ova rasprava usredotočena na biblijske slike i modele Crkve a ne na filozofsko-teološka promišljanja o Crkvi, doprinosi spomenutih teologa nisu uključeni u raspravu.
- 7 Prvo je izdanje knjige objavljeno 1974. godine i sadrži analizu pet najznačajnijih modela Rimokatoličke Crkve. Analiza modela u knjizi većinom se referira na njegova djela napisana neposredno prije, tijekom i poslije Drugoga vatikanskog koncila (1962. – 1965.). U proširenom izdanju (1987.) Dulles je dodao poglavlje „The Church: Community of Disciples“ u kojem je analizirao model Crkve kao zajednice učenika.

četaka imalo institucionalne elemente. Imalo je prepoznate službe i službenike, prihvaćene vjeroispovjedne izričaje i propisane oblike javnoga bogoslužja. Ti su institucionalni elementi često bili u središtu života Crkve te su kreirali institucionalizam, sustav u kojem je institucionalni element tretiran primarnim. Plod toga sustava su klerikalizam, juridička praksa i trijumfalizam (Dulles 1987, 39). Klerikalizam je doveo do podjele Crkve na kler i laike, a samo se kler smatralo pravom Crkvom. Juridička praksa primjenjuje Kanonsko pravo koje definira odnose u skladu s pravnim položajem vjernika unutar Crkve, propisuje načine provođenja tih odnosa, opisuje hijerarhijski poredak Crkve i propisuje njegovu djelatnost te vrednuje i propisuje ponašanje vjernika. Trijumfalizam dramatizira Crkvu kao vojsku postrojenu u bojni red protiv Sotone i sila zla.

Institucionalizam je, prema Dullesu (1987, 35), deformacija istinske prirode Crkve, deformacija koja je snažno utjecala na Crkvu u pojedinim razdobljima njezine povijesti, deformacija koja u svakom dobu ostaje stvarna opasnost institucionalnoj Crkvi. On smatra da se katolik može suprotstavljati institucionalizmu te u isto vrijeme biti predan Crkvi kao instituciji.

Model Crkve kao institucije primarno ističe institucionalne elemente, poput ureda, doktrina, zakona i obrednih oblika. Ljudi, njihov odnos s Bogom, djelovanje Svetoga Duha u ljudima i po ljudima te Biblija kao riječ Božja i standard istine često su bili podređeni institucionalnim elementima. Prema Dullesu (1987, 36) katolička je teologija u patrističko doba i u srednjem vijeku bila relativno slobodna od institucionalizma. Snažni institucionalizam, smatra Dulles, razvija se u kasnom srednjem vijeku i tijekom protureformacije te je dostigao svoju kulminaciju u drugoj polovici 19. stoljeća u prvoj shemi *Dogmatske konstitucije o Crkvi*, pripremljenoj za Prvi vatikanski koncil. S druge strane, protestantski autori naglašavaju činjenicu da je institucionalizam u Crkvi snažno prisutan i prevladavajući već od posvjetovljenja Crkve za vrijeme i nakon cara Konstantina u 4. stoljeću, a snažno je zamjetan u Rimokatoličkoj Crkvi i početkom 21. stoljeća.

U institucionalnoj ekleziologiji moć i funkcija Crkve načelno su podijeljene na: učenje, posvećivanje i upravljanje (Dulles 1987, 37). Funkcija je učenja nalik školi u kojoj nastavnici kao sveti učitelji prenose Kristov nauk. Kako se podrazumijeva da biskupi imaju „karizmu istine“, smatra se da su vjernici savješću vezani vjerovati ono što biskupi poučavaju (Dulles 1987, 38). Crkva je, nastavlja Dulles, jedinstvena vrsta škole – ona u kojoj učitelji imaju moć nametanja odobrene doktrine s juridičkim i duhovnim sankcijama. Papa i biskupi uz asistiranje svećenika i đakona vrše službu posvećivanja dijeljenjem sakramenata, poput inženjera, otvarajući i zatvarajući ventile milosti. Funkcija posvećivanja posve je juridička i institucionalizirana. Funkcija upravljanja po pitanjima vjere i morala u rukama je hijerarhije.

Hijerarhijska koncepcija autoriteta temeljna je karakteristika modela Crkve

kao institucije. Punina je moći Crkve koncentrirana u rukama male hijerarhijske skupine ljudi koja se obnavlja kooptiranjem.⁸

U modelu Crkve kao institucije ključnu ulogu imaju hijerarhija i sakramenti (Dulles 1987, 41). Rimokatolička Crkva uči da je hijerarhiju (papu, biskupe i svećenike) i sedam sakramenata uspostavio Isus Krist. Korisnici Crkve su njezini članovi. Crkva je škola koja ih poučava u istini koju trebaju znati radi svojega vječnog spasenja. Ona je boravište gdje se napajaju i hrane iz životodavnih potoka milosti, koji ponajviše teku po sakramentima. Ona je bolnica u kojoj ozdravljaju od bolesti, sklonište u kojem su zaštićeni od napada neprijatelja njihovih duša. Hijerarhija svojim autoritetom čuva vjernike od lutanja pustinjom i vodi na zelene pašnjake (Dulles 1987, 41). Dulles uspoređuje institucionalnu Crkvu s majkom koja ljubi i hrani svoju malu djecu na prsima, a ona trebaju biti jedino poslušna i podložna te se osloniti na službe Crkve. U modelu Crkve kao institucije Crkva nastoji postati potpuno i jedino institucija koja živi za sebe samu, a drugima služi jedino uzvisujući sebe (Dulles 1987, 42).

Na kraju Dulles ističe tri jakosti i pet slabosti modela Crkve kao institucije. Prva je jakost ta što model ima snažnu potvrdu u službenim Crkvenim dokumentima posljednjih stoljeća. Kako Crkveno učiteljstvo uporno tvrdi da su doktrinarne, sakramentalne i strukture vodstva utemeljene u božanskom otkrivenju, teško je vjernicima zauzeti drugačije stavove. Drugo, naglašavajući element kontinuiteta s kršćanskim izvorima, model pruža važnu vezu između nesigurne sadašnjosti i provjerene prošlosti. Treće, model je posljednjih nekoliko stoljeća služio kao čvrst oslonac zajedničkoga rimokatoličkog identiteta.

Najveća slabost modela Crkve kao institucije je to što nema temelja u Svetome pismu i tradiciji rane Crkve. Može se pozvati na vrlo malo tekstova iz Novog zavjeta, a i oni moraju biti tumačeni na posebno propisan način. Sveto pismo, ističe Dulles (1987, 43), ne prikazuje Crkvu kao jedno čvrsto povezano društvo. Drugo, model Crkve kao institucije vodi prema neminovnim posljedicama u kršćanskom životu, kako osobnom tako i zajedničkom. Klerikalizam snažno naglašava podjelu na aktivan kler koji čine Crkvu i vjernike (laike), koji su pasivni članovi Crkve. Juridička praksa nastoji naglasiti ulogu ljudskog autoriteta umanjujući time autoritet Svetoga pisma. Zaokupljeni održavanjem ispravnih odnosa s papom i biskupima, vjernici izostavljaju i/ili zapostavljaju Boga Oca, Isusa Krista i Svetoga Duha. Dulles je tu vrlo kritičan prema svojoj Rimokatoličkoj Crkvi. Uzima za primjer Isusa koji je bio vrlo kritičan prema institucionalnoj religiji svoga vremena te je temeljio svoj autoritet, ne na institucionalnom imenovanju ili službi, već na Svetome Duhu po kome je govorio. Treće, institucionalni model

8 Prema Hrvatskom leksikonu kooptacija (lat.) je izbor članova nekoga odbora, što ga obavlja sam taj odbor, bez sudjelovanja širega kruga birača.

postavlja prepreke kreativnoj i plodonosnoj teologiji. Veže teologiju za obranu trenutne službene pozicije i umanjuje mogućnost kritičkog promišljanja. Četvrto, institucionalni model koristi niz svjetovnih i poganskih ideja i praksi koje ne samo što nisu ukorijenjene u Svetome pismu već su protivne nauku Svetoga pisma. Dulles (1987, 44) ih navodi nekoliko: papinski-episkopalni oblik vodstva, sedam sakramenata, dogme o Marijinu bezgrešnom začeću i njezinu uznesenju. Najvažniji nedostatak modela je taj što darovi i milosti Svetoga Duha moraju čekati na potvrdu i odobrenje hijerarhije. Završna slabost modela, koju navodi Dulles, jesu monopolističke tendencije koje su neprihvatljive u dobu dijaloga, ekumenizma i interesa za svjetske religije.

Dulles (1987, 205) smatra da se neki od problema s modelom Crkve kao institucije mogu nadvladati ako se institucija ne razumijeva samo u sociološkom smislu već i u smislu onoga što je Bog „uspostavio“ u Kristu. Važno je za članove Crkve da mogu pronaći kontinuiranu Kristovu prisutnost u Crkvi kao vidljivom društvu. Drugim riječima, postoje razmišljanja o Crkvi kao instituciji gdje se institucionalni elementi ne suprotstavljaju ljudima i njihovoj duhovnosti kao plodu Kristove prisutnosti.

Crkva kao mistično zajedništvo

Modelom Crkve kao mističnog zajedništva Dulles (1987, 50) povezuje biblijske slike Božjega naroda i Kristova Tijela. Prema toj perspektivi, Crkva se sastoji od vjernih muškaraca i žena koji su povezani vlastitim sudjelovanjem u Božjem Duhu kroz živoga Krista. Priroda tog jedinstva nije institucionalna, nego pneumatološka, komunalna i osobna. “Cilj Crkve, u ovom je drugome ekleziološkom tipu, duhovan ili nadnaravan. Crkva ima za cilj voditi ljude u zajedništvo s božanstvom” (Dulles 1987, 58). Crkva kao mistično zajedništvo nije prije svega institucija ili vidljivo organizirano društvo, ističe Dulles (1987, 55) te nastavlja, umjesto toga, Crkva je zajedništvo ljudi koje se na van iskazuje vezama vjerovanja, štovanja i crkvenog zajedništva.

Snaga Crkve kao mističnog zajedništva njezin je naglasak na dinamičkoj zajednici koju je Duh Sveti stvorio u odnosu s Bogom i u odnosu s braćom i sestrama. Potencijalni je nedostatak ovog modela opasnost da se degenerira u puko kršćansko zajedništvo, bez objektivnoga teološkog sadržaja.

Crkva kao sakrament

Sakramentalni model je pogled koji se usredotočuje na Crkvu kao stalnu prisutnost Krista u svijetu. Ovim modelom autor nastoji približiti institucionalni model i model mističnog zajedništva tako da zadrži institucionalnu strukturu unutar koje nastoji ugraditi dinamičan duhovni život. Sakrament se shvaća kao način stvaranja svete stvarnosti prisutnom i aktivnom. Kao što se Krist može smatrati Božjim sakramentom, tako se Crkva može smatrati Kristovim sakra-

mentom. Crkva kao sakrament znak je i prijenosnik Božje milosti svijetu. Kao utjelovljenje milosti, koju ona označava, Crkva postoji kao prisutnost Boga narodima.

Crkva kao navjestiteljica

Model Crkve kao navjestiteljice naglašava autoritet i prvenstvo Biblije. Crkva se sastoji od onih koji su čuli Božju riječ i koji su se obratili Bogu na temelju te riječi. Poslanje Crkve je propovijedanje Božje riječi do nakraj zemlje. Naglasak je na slušanju i propovijedanju Božje riječi.

Crkva kao sluga

Model Crkve kao sluge naglašava potrebu da se ona bavi društvenom preobrazbom. Crkva bi se trebala smatrati dijelom ukupne ljudske obitelji, dijeleći iste brige kao i ostali ljudi (usp. Dulles 1987, 89-102). Članovi Crkve, kao dio veće ljudske obitelji, trebaju biti u službi svijeta koji je u osnovi dobar. Ovaj model ističe da je Gospodin Isus bio "čovjek za druge", stoga i Crkva mora biti "zajednica za druge". Ovaj je model Crkve razvijen prema promišljanjima liberalnih teologa, a značajnije je zamjetan u rimokatoličkoj teologiji oslobođenja u Latinskoj Americi i u liberalnoj protestantskoj teologiji. Dulles (1987, 98) zaključuje da model Crkve kao sluge pokušava dati Crkvi novu relevantnost, novu životnost, novu modernost i novi smisao misije. No njegova je ozbiljna primjedba ta što modelu Crkve kao sluge nedostaje bilo kakav izravni biblijski temelj (1987, 98-100).

Crkva nije i ne smije biti sluškinja svijetu, kao što to sugerira ovaj liberalni model, već poput svoje Glave, Isusa Krista, treba biti Božja sluškinja u svijetu.

Crkva kao zajednica učenika

U proširenom izdanju knjige *Models of the Church* Dulles raspravlja u dodatku o modelu Crkve kao zajednice učenika (1987, 204-226). On smatra da model zajednice učenika nije samo još jedan model koji treba dodati ostalima, već je to inkluzivni model koji može integrirati ono što je najbolje u ostalih pet. Model se usredotočuje na učeništvo u kontekstu Rimokatoličke Crkve kao institucije, mističnog zajedništva, sakramentalne prakse, navjestiteljice riječi Božje i sluškinje svijetu. Model je namijenjen rasvjetljavanju svrha institucionalnih struktura i sakramentalnih aspekata Crkve s ciljem misionarskih poticaja prema evangelizaciji i društvenoj transformaciji.

Crkva kao denominacija

Iako je slika Crkve kao denominacije prisutna iz vremena reformacije, uporaba riječi „denominacija“ za opisivanje skupine kršćana pojavljuje se oko 1740. godine, u ranim godinama evanđeoskog probuđenja, koje su predvodili John We-

sley i George Whitefield. Pojam „denominacija“ stoji nasuprot pojmu „sekta“, a denominacionalizam je suprotan sektaštvu. Sekta prisvaja autoritet Isusa Krista za sebe samu. Vjeruje da je jedino ona istinsko Tijelo Kristovo; sva istina pripada njoj i nikome drugome. Sekta je isključiva. Denominacija je uključiv pojam. Po-drazumijeva da je kršćanska skupina prozvana ili *denominirana* posebnim ime-nom dio veće skupine – Crkve – kojoj pripadaju sve denominacije.⁹

Denominacijska teorija Crkve naglašava da istinska Crkva ne može biti poi-stovjećena ni sa jednom crkvenom strukturom. Ni jedna denominacija ne prisva-ja pravo zastupanja cijele Kristove Crkve. Svaka denominacija čini u bogoštovlju i organizaciji različit oblik obuhvatnijega života Crkve.

Denominacijsku teoriju Crkve razradili su kongregacionalisti, koji su zastu-pali manjinski glas u Westminsterskoj skupštini (Westminster Assembly: 1642-1649) u Engleskoj. Većina je u skupštini zastupala prezbiterijanska načela, koja su obrazložili u Westminsterskoj vjeroispovijesti (*Westminster Confession of Faith*) i u Westminsterском većem i kraćem katekizmu. Zagovornici neovisne Crkve, koji su zastupali kongregacijska načela, smatrali su da Crkva izražava jedinstvo i onda kada se kršćani ne slažu u potpunosti. Svoje su stavove izrazili u nekoliko temeljnih istina: prvo, uzimajući u obzir čovjekovu nemogućnost da uvijek jasno uočava istinu, razlike u mišljenju o vanjskom obličju Crkve su neizbježne. Drugo, iako ove razlike ne uključuju temelje vjere, nisu beznačajne. Svaki je kršćanin ob-vezan prakticirati ono što vjeruje da uči Biblija. Treće, pošto ni jedna Crkva nema krajnje i potpuno razumijevanje božanske istine, istinska Kristova Crkva nikada ne može biti u potpunosti predstavljena nijednom Crkvenom strukturom. Čet-vrto, Crkve mogu biti podijeljene na mnoge načine, a u isto vrijeme ujedinjene u Kristu. Denominacijska teorija Crkve nalazi jedinstvo kršćana u unutrašnjem religioznom iskustvu te dopušta različitosti u vanjskom izražavanju osobne vjere (Shelley 1995, 306-308).

Povijesni razvoj denominacija Gelder (2001, 16-17) svrstava u pet faza. Prva faza obuhvaća etničko-voluntarističke denominacije (1600. – 1800.). To su deno-minacije koje su djelovale od početka 17. do kraja 18. stoljeća kao koalicije eu-ropskih emigrantskih crkava. Druga faza obuhvaća ciljane misijske denominacije (1800. – 1850.) koje su formirane tijekom prve polovice 19. stoljeća kao nacio-nalne organizacijske strukture odgovorne za uvođenje novih crkava na misijskim područjima. U trećoj fazi razvoja pojavljuje se denominacija kao Crkva (1850. – 1900.). Tijekom druge polovice 19. stoljeća denominacije grade institucionalne

9 Prema *World Christian Encyclopedia* (1982.) početkom 20. stoljeća zabilježeno je oko tisuću i devetsto crkvenih denominacija, a potkraj stoljeća, procjenjuje se, ima ih dvadeset i dvije tisuće (Omanson). Kad je 2001. godine objavljeno obnovljeno izdanje *World Christian Encyclo-pedia* zabilježen je broj od 33.830 denominacija u svijetu.

sustave za služenje potrebama svojih članova. Četvrta faza razvoja obuhvaća korporativne denominacije (1900. – 1965.) koje su tijekom prve polovice 20. stoljeća utemeljile različita birokratska tijela za organizaciju službi crkava članica. I, na kraju, u petoj fazi razvijaju se regulatorne denominacije (1965. – danas), vrste denominacija koje sve više koriste sekularna pravila i politike kako bi osigurale sukladnost s crkvama članicama. Sekularna je kultura promijenila institucije pojedinih denominacija koje su nekad Božjom riječju transformirale kulturu. Denominacije razvijaju birokratske strukture koje funkcioniraju po uzoru na birokratske strukture demokratskog društva. Tako denominacije vode predsjednici, tajnici, menadžeri i lideri, a lokalne crkve vode voditelji, lideri i menadžeri potpomognuti odborima. Odluke u denominacijama donose se crkveno-političkim glasovanjem, a vođe se ne izabiru na temelju biblijskih standarda, već prema svjetovnim standardima u kojima su leaderske i menadžerske kvalitete ispred duhovnih. U crkve je uvedena demokracija¹⁰ do te mjere da neki autori pišu o demokratskom zarobljeništvu Crkve.

Demokratsko zarobljeništvu Crkve (v. Small 2012) odražava se u praksi i uvjerenju da je temeljna odgovornost sastanka, skupštine ili sabora denominacije prihvaćanje izvješća o djelovanju mjesnih crkava, različitih odbora, povjerenstava, organizacija te glasovanje o pravilnicima i proceduralnim prijedlozima koje su pripremili pojedini članovi, skupine i birokracija denominacije. Time denominacijske strukture zauzimaju mjesto Svetoga Duha. Neke od njih postoje unutar denominacija kao povezujuće strukture. Deklarativna svrha ovih crkvenih struktura jest da članove zajednica denominacije privedu zajedničkom redu i zajedničkom životu. Ostale misionarske strukture unutar denominacija postoje kao agencije za provođenje različitih aspekata služenja denominacije (Gelder 2001, 18).

U denominacijskoj strukturi Crkve temeljna „borba“ vodi se za autoritet struktura. Tko će imati autoritet i nad čime? Borba se vodi za utjecaj, a po utjecaju i za moć. Denominacije sve češće usvajaju birokratske poslovne modele i marketing Crkve po uzoru iz potrošačkog društva. Usvajaju se procedure donošenja odluka koje se ne temelje na biblijskim načelima, već oponašaju liberalnu demokraciju američkog stila.

U tradicionalnim denominacijama iz godine u godinu opada broj vjernika u Crkvama kao i broj crkava. U isto se vrijeme rađaju novi duhovni pokreti koji organiziraju nove Crkve koje se zatim strukturiraju kao denominacije. Te denominacije neko vrijeme rastu i razvijaju se te dostižu svoj vrhunac, a zatim opadaju

10 Demokratsko funkcioniranje baptističkih crkava analizira Danijel Časni u članku „Crkva u demokratskom društvu i demokracija u crkvama reformacijske baštine s naglaskom na Baptističku Crkvu u RH“ objavljenom u: *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 10/1, 2016. <https://hrcak.srce.hr/160011>

i vegetiraju desetljećima pa i stoljećima. U tom procesu značajnu negativnu ulogu ima demokratska strukturiranost denominacija.

Sažetak. Modeli Crkve koje su osmislili ljudi proizlaze iz temeljnog nerazumijevanja prirode Crkve i mogu voditi u brojne probleme. Definiranje Crkve kao institucije, denominacije ili bilo koje druge društvene tvorevine iskrivljuje perspektivu i udaljava od razumijevanja Crkve kao jedinstvene zajednice Božjeg naroda i Tijela Kristova. Umjesto zajednice vjernika, u kojima i po kojima djeluje Sveti Duh, Crkva ima tendenciju očuvanja i jačanja ljudski uspostavljenih struktura i službi, kao što su štovanje, obrazovanje, služenje i evangelizacija. Definiranje Crkve organizacijski – u smislu njezinih struktura – može pomaknuti našu perspektivu daleko od duhovne stvarnosti Crkve, prije svega kao duhovne, a onda i kao društvene zajednice (Gelder 2001, 22). Ljudski osmišljeni modeli Crkve (institucija, denominacija) usredotočeni su na ljudska ponašanja koje treba strukturirati i voditi. Ti pristupi svode Crkvu na niz službi koje se vode vještinama upravljanja kako bi se održala učinkovitost, ili organizaciju koja je osmišljena za postizanje određenih ciljeva. Ovi funkcionalni i organizacijski pristupi mogu navesti vođe da se ne pouzdaju u Boga i vodstvo Svetoga Duha, nego na svoje menadžerske vještine ili u svoje korištenje organizacijskih tehnika (Gelder 2001, 22).

3. Model Crkve ukorijenjen u Božjoj Riječi

Biblija prikazuje specifičnu stvarnost i narav Crkve brojnim i različitim slikama iz svakodnevnog života. Bog u komunikaciji s čovjekom koristi slike koje su mu vrlo bliske, razumljive i u iskustvu provjerene. Te su slike odraz života i upućuju na život. Svaka od upotrijebljenih slika komunicira jednu ili više Božjih istina na način koji je vrlo blizak i poznat slušateljima i čitateljima. U ovome ćemo dijelu istražiti neke slike Crkve obrazložene u Bibliji.

Slike iz sustava vlasništva

Najvažnija i temeljna slika Crkve dolazi iz sustava vlasništva. Taj je sustav bio i jest poznat svakoj osobi od malih nogu do staračke dobi. Bio je blizak tadašnjim vjernicima, iako mnogima ne i posebice drag, a poznat je i današnjim vjernicima. Vlasnik je gospodar svog vlasništva. Raspolaze svojim vlasništvom kako ga volja.

Na ključno i temeljno pitanje „Ima li Crkva vlasnika?“, Sveto pismo daje jasan i nedvosmislen odgovor: Crkva ima vlasnika. Crkva je Božja Crkva (1 Kor 1,2), Božja njiva (1 Kor 3,6-9), Božja građevina (1 Kor 3,9), Božji hram (1 Kor 3,16-17), Božji narod (2 Kor 6,16; 1 Pt 2,9-10), Božja kuća (1 Pt 4,17; Heb 3, 3-6 i 1 Tim

3,15), Kristova Crkva (Mt 16,18; Kol 1,15-20), Kristova zaručnica (2 Kor 11,2). Ove nam slike pružaju uvid u vlasništvo Crkve i odakle dolazi vrhovni autoritet za upravljanje Crkvom i donošenje svih planova i izvršenje svih odluka. Stoga, analizirat ćemo neke od slika iz područja vlasništva koje su vrlo važne i neizostavne sastavnice biblijskog modela Crkve.

Božji narod. U Starome zavjetu nalazimo postupni razvoj stvarnosti Crkve. Knjiga Postanka izvješćuje nas o stvaranju prvih ljudi, njihovu grijehu te o nizu odabranih Božjih ljudi i njihovu odnosu s Bogom (Post 1,1 – 11,32). Tek u Božjem odnosu s Abrahamom nailazimo na informacije o zajednici štovatelja. Bog je odabrao Abrahama te je iz njegove obitelji izveo narod, Izrael, koji je izabrao za svoje namjere i službu. Naznačuje to Bog tijekom objave Mojsiju kod gorućega grma: „Vidio sam jade *svoga naroda* u Egiptu ... Zname su mi muke njegove. Zato sam sišao da ga izbavim iz šaka egipatskih i odvedem ga iz te zemlje u dobru i prostranu zemlju ... Ja te šaljem faraonu da izbaviš *narod moj, Izraelce*, iz Egipta“ (Izl 3,7-8.10). Kasnije je to Bog potvrdio: „Kaži, dakle, *Izraelcima* da sam ja Jahve; da ću *vas* izbaviti od tereta što su *vam* ga Egipćani nametnuli. Oslobodit ću *vas* od ropstva u kojem *vas* drže; izbavit ću *vas* udarajući jako i kažnjavajući strogo. Za *svoj ću vas narod* uzeti i bit ću vašim Bogom. Tada ćete znati da sam *vas* ja, Jahve, *vaš* Bog, izbavio od egipatske tlake“ (Izl 6,6-7).

Bog je suvereno odabrao Abrahama, obećao mu i dao potomstvo te po njegovu potomstvu izveo izraelski narod i odabrao ga za svoj narod. To je kasnije Izraelcima potvrdio Mojsije:

„Ta ti si narod posvećen Jahvi, Bogu svome; tebe je Jahve, Bog tvoj, izabrao da među svim narodima koji su na zemlji budeš njegov predragi vlastiti narod. Nije *vas* Jahve odabrao i prihvatio zato što biste vi bili brojniji od svih naroda - vi ste zapravo najmanji - nego zato što *vas* Jahve ljubi i drži zakletvu kojom se zakleo vašim ocima“ (Pnz 7,6-8).

Iz svih mnogobrojnih naroda Bog je izabrao i izdvojio izraelski narod kao svoj narod iz najmanje dva razloga – zato što ih ljubi i zato što ostvaruje svoja obećanja (Pnz 9,5). Iako je Bog iz ljubavi izabrao izraelski narod kao svoj narod, njegovo djelovanje u korist Izraelaca je uvjetovano. Nakon izlaska Izraelaca iz Egipta, Bog je rekao Mojsiju:

„Ovako kaži domu Jakovljevu, proglasi djeci Izraelovoj: ‘Vi ste vidjeli što sam učinio Egipćanima; kako sam *vas* nosio na orlovskim krilima i k sebi *vas* doveo. Stoga, budete li mi se vjerno pokoravali i držali moj Savez, vi ćete mi biti predraga svojina mimo sve narode - ta moj je sav svijet! - vi ćete mi biti kraljevstvo svećenika, narod svet.’ Tim riječima oslovi Izraelce.“

Božji narod trebao se pokoravati Bogu i držati savez s njim. Izrael je postao Božji narod, ne zato što su oni odlučili nazvati se Božjim narodom ili zato što su bili

narod istaknut nad drugim narodima, već isključivo po Božjem izboru i ljubavi prema njima. Božji izbor i ljubav bili su uvjetovani Izraelcima. Izraelci su se trebali vjerno pokoravati Bogu i držati njegov Savez čija je osnova zapisana u Zakonu. Taj je savez bio privremen, do dolaska Mesije.

Stari zavjet nas zatim izvješćuje o kontinuiranom Izraelovu neuspjehu držanja saveza s Bogom. S jedne strane, Izrael je ostao Božji izabrani narod, a s druge je Izrael neprestano neposlušan Bogu pa ga Bog šalje u ropstvo te treba spasenje i potpuno očišćenje. Samo spašeni mogu postati istinski Božji narod.

Izraelska neposlušnost Božjim zapovijedima i njihova nesposobnost držanja saveza s Bogom prouzročila je kazneni Božji sud nad narodom. Malen broj spašenih vjernika Bog je prozvao „Ostatkom“. „Ostatak“ je vjeran Bogu i u njemu će se nalaziti budućnost Izraela (usp. Ezr 9,8-15; Iz 10,20-22; 28,5;37,31-32; Am 5,15; Mih 2,12; 5,7-8; Sef 3,12-13; Zah 9,11-12). Apostol Pavao usvaja misao o Ostatku i primjenjuje je za opisivanje židovskih kršćana kao ostatka u židovskom narodu koji su uz mnoštvo pogana prihvatili Isusa Krista kao Mesiju (usp. Rim 9,27; 11,1-6).

Slika Crkve kao Božjeg naroda znatno je promijenjena u Novom zavjetu.¹¹ Crkva je zajednica izabranih ljudi koje je Bog pozvao “iz tame u svoje divno svjetlo” (1 Pt 2,9). To je zajednica ljudi koje je Bog “spasio i pozvao na sveti život, zbog vlastite svrhe i milosti” (2 Tim 1,9). Slika Crkve kao Božjeg naroda ukorijenjena je u Starom zavjetu, u odlomcima gdje je Izrael bio pozvan iz Egipta da se sastaje s Bogom i da ga štuje na Sinaju, a zatim živi kao izdvojena i sveta zajednica među okolnim narodima.

Crkva nije samo skupina izoliranih pojedinaca, riječ je o zajednici ljudi koje je Bog pozvao da zajedno žive i služe prema njegovoj volji u sili Svetoga Duha. To je specifična zajednica vjernika kojima je Bog vlasnik, koja živi među nevjernicima po Božjim zapovijedima i standardima. Apostol Pavao utvrđuje korintsku Crkvu u toj istini: „Kakav sporazum ima hram Božji s idolima? Jer, mi smo hram Boga živoga, kao što reče Bog: Prebivat ću u njima i hoditi među njima; i bit ću Bog njihov, a oni narod moj“ (2 Kor 6,16).

Novozavjetna slika Crkve kao Božjeg naroda sadrži nekoliko istina ključnih za usvajanje modela Crkve za 21. stoljeće:

Crkva je Božji narod. U ovoj je tvrdnji naglasak na vlasništvu. Bog nije sluga vjernika ni Crkve, već je vlasnik svakog vjernika, a onda i cjelokupne zajednice koja se okuplja i djeluje u njegovo ime. Apostol Petar ističe tu stvarnost: „A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu; vi, nekoć

11 Narod Božji u Starome zavjetu bio je usredotočen na tri elementa: Hram, svećeništvo i žrtvu. Isus je ukinuo svo troje, ispunivši ih u sebi.

Ne-narod, a sada Narod Božji; vi Ne-mili, a sada Mili“ (1 Pt 2,9-10). Crkva kao Božji narod sastoji se od ostatka vjernih Židova i od pogana koji su povjerovali u Isusa Krista. Crkva je mješovita zajednica ljudi okupljenih u ime Isusa Krista. U Novom zavjetu Božji narod čini zajednica vjernika koja nije više okupljena na rasnoj ili nacionalnoj osnovi, kao u Starom zavjetu, već na osnovi Božjeg poziva u Isusu Kristu.

Crkva je novi Božji narod – otkupljen, očišćen, promijenjen, ispunjen Svetim Duhom. Apostol Pavao piše o otkupljenju Spasitelja Isusa Krista: „On sebe daje za nas da nas otkupi od svakoga bezakonja i očisti sebi Narod izabrani koji revnuje oko dobrih djela“ (Tit 2,14). Isus Krist je svojim djelom na križu otkupio od svakog bezakonja, uključujući duhovne sveze zla, te od vlasti sotone i zlih sila sve one koji mu vjeruju. Otkupljenje odgovara na potrebu stvorenu čovjekovim robovanjem grijehu. Smrt Isusa Krista bila je otkupnina plaćena da bi čovjek bio oslobođen grijeha i njegove kazne. Apostol Pavao ističe: „Jedan je Bog, jedan je posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus koji daje samoga sebe kao otkup mjesto sviju“ (1 Tim 2,5-6). Isus Krist kao Otkupitelj slama moć grijeha i stvara novo i poslušno srce: oslobađa od grijeha, krivice, smrti i đavla te od prokletstva Zakona i Božjega gnjeva (Tit 2,14; Gal 1,4; 3,13; 4,5; 5,1). Bez ovoga oslobođenja od prokletstva čovjek ne bi mogao primiti spasenje. No, osim što je čovjek oslobođen od prokletstva Zakona, oslobođen je i od ropstva Zakonu i držanja Zakona kao uvjeta da ga prihvati Bog.

Otkupljenje uključuje i očišćenje. Bog je obećao svome narodu u Starom zavjetu: „Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite. Očistit ću vas od svih vaših nečistoća i od svih kumira vaših“ (Ez 36,25). To je obećanje ispunjeno u Isusu Kristu (usp. Heb 10,19,22; Dj 10,34-38; 15,9; Ef 5,25-26).

Novi Božji narod one su osobe čije je živote Bog promijenio u skladu sa svojim obećanjima u Starom zavjetu. Prorok Jeremija je nagovijestio Novi savez po kojemu će Bog svoj Zakon upisati u srca svoga naroda (Jer 31,31-33), a Poslanica Hebrejima potvrđuje da se Jeremijino proroštvo ispunilo u Isusu Kristu (Heb 8,1-13; usp. Rim 2,29; 8,3-4; Fil 3,3). I ne samo što je Bog obećao svoj Zakon upisati u srca svoga naroda već im je obećao da će im dati srce jedno i put jedan te da će im usaditi u srce svoj strah, da se nikad više ne odmetnu od njega (usp. Jer 32,38-40).

Prorok Ezekiel ističe Božje obećanje: „I ja ću im dati novo srce i nov ću duh udahnuti u njih: iščupat ću iz njih njihovo kameno srce i stavit ću u njih srce od mesa, da hode po mojim naredbama i da čuvaju i vrše sve moje zakone. I bit će oni moj narod, a ja Bog njihov!“ (Ez 11,19-20). Bog će zamijeniti njihovo kameno srce srcem od mesa kako bi mogli poznavati i vršiti njegovu Riječ i volju. Ta se je promjena zbila i zbiva se po Svetome Duhu, kako to izvješćuje Sveto pismo o Crkvi u Korintu: „Vi ste, očito, pismo Kristovo kojemu mi poslužismo, napisano ne crnilom, nego Duhom Boga živoga; ne na pločama kamenim, nego na pločama

od mesa, u srcima“ (2 Kor 3,3).

Božja obećanja, dana njegovu narodu, o novom srcu i duhu koji će udahnuti u njih (usp. Ez 36,26-27; 37,14) ispunjena su u Novom zavjetu. Isus je obećao svojim učenicima da će primiti snagu kad Sveti Duh dođe na njih i bit će njegovi svjedoci (Dj 1,8). To se zbilo po silasku Svetoga Duha (Dj 2,1-4). Bog je u srca vjernika poslao Duha svog Sina (Gal 4,6) te ih zapečatio i u srca njihova dao zalag – Duha (2 Kor 1,22). Ljubav je Božja izlivena u srcima vjernika (Rim 5,5).

Novozavjetna slika Crkve kao Božjeg naroda ukazuje na zajednicu vjernika koji su Božje vlasništvo, koji trebaju biti odvojeni od svijeta, u kojima će prebivati Bog, koji će s radošću svjedočiti da je Bog njihov osobni Bog i koji će živjeti i služiti zajedno prema Božjoj volji u sili Duha Svetoga.

Božja Crkva. Prva poslanica Korinćanima upućena je „Crkvi Božjoj u Korintu – posvećenima u Kristu Isusu, pozvanicima, svetima, sa svima što na, Gospodina našega, njihova i našega“ (1 Kor 1,2). Osim što apostol Pavao snažno naglašava Božje vlasništvo Crkve, on daje i temeljne karakteristike onih koji su Božje vlasništvo. To su svi oni koji su posvećeni u Kristu Isusu, koje je Bog izabrao, pozvao i proglasio svetima te svi oni koji na bilo kojemu mjestu prizivaju ime Isusa Krista.

Izabrani. Bog je iz Abrahama izveo narod, Izrael, koji je izabrao i izdvojio od svih drugih naroda za svoje namjere i službu. To je objavio Izraelcima: „Ta ti si narod posvećen Jahvi, Bogu svome; tebe je Jahve, Bog tvoj, izabrao da među svim narodima koji su na zemlji budeš njegov predragi vlastiti narod“ (Pnz 7,6). Bog je pojasnio zašto je od svih naroda izabrao baš Izrael: „Nije vas Jahve odabrao i prihvatio zato što biste vi bili brojniji od svih naroda – vi ste zapravo najmanji – nego zato što vas Jahve ljubi i drži zakletvu kojom se zakleo vašim ocima“ (Pnz 7,7-8). Ovim je izborom Bog iskazao svoju apsolutnu suverenost, vjernost i bezuvjetnu ljubav.¹² Tijekom starozavjetne povijesti izraelski se narod često udaljavao od Boga, vraćao k Bogu i opet udaljavao. Proroci su pozivali na pokajanje i povratak k Bogu. Prorok Izaija je dinamiku odnosa Boga prema izabranicima nagovijestio proroštvom: „Nadoše me koji me ne tražiše, objavih se onima koji me ne pitahu.’ A Izraelu veli: ‘Cio dan pružah ruku narodu nepokornom i buntovnom“ (Rim 10,20-21; usp. Iz 65,1-2). Izaijino proroštvo ispunjeno je Isusovim utjelovljenjem, službom, smrću, uskrsnućem i poslanjem Svetoga Duha. Božji izabranici (neovisno o narodnosti) rođeni su odozgo, od Svetoga Duha (Iv 3,3-6).

U prisposodbi kako valja svagda moliti i nikada ne sustati (Lk 18,1-8), Isus upućuje vjernike na stvarnost da Bog brani „svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu“. Isus je siguran u nepromjenjivu Božju ljubav i vjernost, ali mu je upitna

12 Na Božji narod kao izabranike Božje upućuju i sljedeći citati: 1 Ljet 16,12-13; Ps 105,5-6.43; Iz 65,22.

ljubav i vjernost izabranika. Stoga, postavlja pitanje: „Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?“ (Lk 18,8). Apostol Pavao ističe činjenicu da su Božji izabranici svi oni koji vjeruju u Isusa Krista (Rim 8,33-39), čiji je karakter promijenjen, koji žive i djeluju u skladu s Božjom Riječi.

Poslani. Novi zavjet snažno naglašava da je Crkva kao Božje vlasništvo zajednica ljudi na Božjem zadatku. Bog ih je kao vlasnik poslao u svijet ne da se poistovjete sa svijetom, već da mijenjaju svijet. Zadatak evangelizacije svijeta, koji je Gospodin Isus Krist dao svojim učenicima, zapisan je u sva četiri evanđelja (Mt 28,18-20; Mk 16,14-18; Lk 24,46-49; Iv 20,21-22) i Djelima apostolskim (Dj 1,8), a posebice je istaknut u evanđelju kako ga je zapisao Matej: Isus im pristupi i prozbori: “Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!” “I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta” (Mt 28,18-20).

Ove Isusove riječi sadrže tri ključne i nedjeljive cjeline: izjavu Kristova autoriteta, zapovijed za činjenje učenika i obećanje Isusove prisutnosti s učenicima. Veliko je poslanje nalog naviještanja evanđelja, koji uključuje propovijedanje radosne vijesti, svjedočenje iz vlastita iskustva i odnosa s Bogom, djelotvornu ljubav prema bližnjemu, potkrijepljenu snagom Duha Svetoga te proces učenja i srastanja u Crkvu.

Sažetak. Novozavjetna slika Crkve kao Božjeg naroda ukazuje na zajednicu vjernika koji su Božje vlasništvo, koji trebaju biti odvojeni od svijeta, u kojima će prebivati Bog, koji će s veseljem svjedočiti da je Bog njihov osobni Bog i koji će živjeti i služiti zajedno prema Božjoj volji u sili Svetoga Duha. To su svi oni koji su posvećeni u Kristu Isusu, koje je Bog izabrao, pozvao i proglasio svetima te svi oni koji na bilo kojemu mjestu prizivaju ime Isusa Krista. Crkva je kao Božje vlasništvo zajednica ljudi na Božjem zadatku. Bog ih je kao vlasnik poslao u svijet, ne da se sljube sa svijetom, već da Evanđeljem mijenjaju svijet.

Slika iz područja funkcioniranja ljudskog tijela

Tijelo Kristovo. Novozavjetna slika Crkve kao Tijela Kristova danas je možda najpoznatija biblijska slika Crkve. U suvremenim evandeoskim Crkvama koristi se kako bi se naglasila primjena duhovnih darova i kućnih okupljanja kršćana. Slika ljudske zajednice kao tijela bila je društveno-politička ideja aktualna u helenističkim krugovima u vrijeme apostola Pavla (Peterlin 2010, 75-92). Pavao je preoblikovao tu poznatu sliku i povezo je s raspetim i uskrslim Isusom Kristom.

Iako naznake za sliku Crkve kao Tijela Kristova nalazimo u Poslanici Rimljanima i 1. Korinćanima te u Lukinu izvještaju o Pavlovu iskustvu u Damasku (vidi Rim 12,4-5; 1 Kor 6,15-19; 12,12-27; Dj 9,5; 22,8; 26,15), sljedeći odjeljci Novoga zavjeta izričito opisuju Crkvu kao Kristovo Tijelo: Rim 12,4-5; 1 Kor 12,4-31; Ef

1,22-23; 4,12.16; 5,23; Kol 1,18.24; 2,16-19.

„Jer kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a nemaju svi isto djelovanje, tako smo i mi, mnogi, jedno tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu“ (Rim 12,4-5).

„Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće.

Doista, kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela iako mnogi, jedno su tijelo - tako i Krist. Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni.

Ta ni tijelo nije jedan ud, nego mnogi. Rekne li noga: Nisam ruka, nisam od tijela, zar zbog toga nije od tijela? I rekne li uho: Nisam oko, nisam od tijela, zar zbog toga nije od tijela? Kad bi sve tijelo bilo oko, gdje bi bio sluh? Kad bi sve bilo sluh, gdje bi bio njuh? A ovako, Bog je rasporedio udove, svaki od njih u tijelu, kako je htio. Kad bi svi bili jedan ud, gdje bi bilo tijelo? A ovako, mnogi udovi – jedno tijelo! Ne može oko reći ruci: Ne trebam te, ili pak glava nogama: Ne trebam vas. Naprotiv, mnogo su potrebni udovi tijela koji izgledaju slabiji. A udove koje smatramo nečasnijima, okružujemo većom čašću. I s nepristojnima se pristojnije postupa, a pristojni toga ne trebaju. Nego, Bog je tako sastavio tijelo da je posljednjem udu dao izobilniju čast da ne bude razdora u tijelu, nego da se udovi jednako brinu jedni za druge. I ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi.

A vi ste tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi. I neke postavi Bog u Crkvi: prvo za apostole, drugo za proroke, treće za učitelje; onda čudesa, onda dari liječenja; zbrinjavanja, upravljanja, razni jezici. Zar su svi apostoli? Zar svi proroci? Zar svi učitelji? Zar svi čudotvorci? Zar svi imaju dare liječenja? Zar svi govore jezike? Zar svi tumače? Čeznite za višim darima! A evo vam puta najizvršnjega!“ (1 Kor 12,4-31).

“Sve mu podloži pod noge, a njega postavi – nad svime – Glavom Crkvi, koja je Tijelo njegovo, punina Onoga koji sve u svima ispunja” (Ef 1,22-23).

„On i dade jedne za apostole, druge za proroke, jedne opet za evanđeliste, a druge za pastire i učitelje da opremi svete za djelo služenja, za izgrađivanje Tijela Kristova dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove: da više ne budemo

nejačad kojom se valovi poigravaju i koje goni svaki vjetar nauka u ovom kockanju ljudskom, u lukavosti što put krči zabludi. Nego, istinujući u ljubavi da poradimo te sve uzraste u Njega, koji je Glava, Krist, od kojega sve Tijelo, usklađeno i povezano svakovrsnim zglobovima zbrinjavanja po djelotvornosti primjerenoj svakomu pojedinom dijelu, promiče svoj rast na saziđivanje u ljubavi“ (Ef 4,11-16).

„Jer muž je glava žene kao i Krist Glava Crkve – On, Spasitelj Tijela“ (Ef 5,23).

„On je Glava Tijela, Crkve; on je Početak, Prvorodenac od mrtvih, da u svemu bude Prvak. ...

Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu“ (Kol 1,18,24).

„Neka vas dakle nitko ne sudi po jelu ili po piću, po blagdanima, mladacima ili subotama. To je tek sjena onoga što dolazi, a zbiljnost jest – Tijelo Kristovo. Nitko neka vas ne podcjenjuje zato što on sam uživa u poniznosti i štovanju anđela, zadubljuje se u svoja viđenja, bezrazložno se nadima tjelesnom pameću svojom, a ne drži se Glave, Njega od kojeg sve Tijelo, zglobovima i svezama zbrinuto i povezano, raste rastom Božjim“ (Kol 2,16-19).

Što to znači da je Crkva Tijelo Kristovo?¹³ Nadahnut Svetim Duhom, apostol Pavao razvija model Crkve kao Tijela Kristova. Pisao je Crkvi u Korintu: „A vi ste Tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi“ (1 Kor 12,27). Rimljanima je pisao na sličan način: „... tako smo i mi, mnogi, jedno Tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu“ (Rim 12,5). Duh Sveti je po apostolu Pavlu objavio vječnu i nepromjenjivu istinu da je Isus Krist „Glava Crkve – On, Spasitelj Tijela“ (Ef 5,23); „On je Glava Tijela, Crkve“ (Kol 1,18).¹⁴ Što to znači?

Williams (1992, 66) sugerira tri važna zapažanja: 1) živi odnos s Isusom; 2) međusobno članstvo; i 3) služenje cijelom čovječanstvu. *Crkva je živo povezana s Kristom* – vjernici su u Kristu. Crkva se sastoji od „svetih“ i „vjernih u Kristu

13 Williams (1992, 66) upućuje na dva ekstremna iskrivljenja kojih se treba čuvati u primjeni metafore „Crkve kao Tijela Kristova“. Jedno je doslovno značenje po kojem je Crkva Kristovo fizičko tijelo, koje je zamijenilo njegovo bivše fizičko tijelo. Drugo iskrivljenje predstavlja gledište Crkve kao Tijela Kristova jedino kao metaforu kojom bi se izrazilo okupljeno tijelo, slično političkom tijelu.

14 Ovdje je važno uočiti da je izjava Svetoga Duha po apostolu Pavlu „On je Glava Tijela, Crkve“ središnja istina o svim modelima Crkve. Tijekom povijesti događalo se da se zapostavi model Crkve kao Tijelo Kristovo i zamijeni za model Crkve kao narod Božji. U modelu Crkve kao narod Božji ključni su Bog i narod. Kako Bog po primjerima u Starom zavjetu – u kojem je ukorijenjen model naroda Božjeg – ne komunicira sa svakim pojedincem, već s narodom po izabranom vođi, vođa „Božjeg naroda“ (papa?) smatra se istinskim vođom, uloga Isusa Krista postaje tek ceremonijalna.

Isusu“ (Ef 1,1). Apostol Pavao to izvrsno ističe Efežanima: Bog Otac je u svome Sinu Isusu Kristu za sebe izabrao vjerne u Isusu Kristu prije postanka svijeta da budu sveti i bez mane pred njim (Ef 1,4). Budući da je Isus Krist glava, a Crkva je njegovo Tijelo, glava osigurava život tijelu. Povezanost s Glavom omogućuje život svakom udu Tijela – po ljudskom važnom i manje važnom, velikom i malom, vidljivom i skrivenom. Crkva i njezini članovi duhovno su mrtvi bez životnog odnosa s njim. Crkva i njezini članovi duhovno su mrtvi uvijek kad prekinu odnos s Isusom Kristom – živim, svemoćnim i svugdje prisutnim Bogom – te slijede svoje vlastite teologije, tradicije, politike, vizije i planove.

Kristovi učenici uvijek su izravno povezani s Isusom Kristom i na raspolaganju su mu dvadeset i četiri sata dnevno. Bez te neprekinute povezanosti s Isusom njihov život odumire, što se najprije očituje prestankom slavljenja, obožavanja, navješćivanja Evanđelja i služenja u obitelji, Crkvi i društvu.

Najlakše nam je razumjeti ovaj duhovni proces u usporedbi s ljudskim tijelom. Prisjećam se događaja kad sam neko vrijeme radio u strojobravarskoj radionici. Nekoliko nas je radilo na nekim preinakama na kamionu. Odjednom smo čuli vrisak iz pokrajnje prostorije gdje je bio velik stroj za rezanje lima. Potrčali smo u tu prostoriju. Jedan naš suradnik nije dovoljno pazio i stroj mu je prerezao jednu šaku napola, četiri prsta bila su odrezana. Vlasnik radionice bio je priseban i odmah je uzeo dio šake s četiri prsta, ubacio ih u plastičnu vrećicu, dodao u nju leda i ponio sa sobom kad su došla kola hitne medicinske pomoći. U bolnici su liječnici specijalisti nekoliko sati kirurškim putem pripajali odrezani dio šake na njezino mjesto i pokušavali vratiti funkcije prstiju. Spojili su živce, krvne žile i zašili odrezani dio šake, ali im nije uspjelo vratiti život u odrezani dio šake. Na kraju su morali odvojiti neživo tkivo (dio šake s četiri prsta) od živog tkiva. Neživo tkivo su bacili, a ostatak šake s palcem sanirali. Odrezani dio šake s četiri prsta odumro je, ostatak šake, koji je bio krvotokom, živcima, mišićima i kožom povezan s glavom i tijelom, živio je i dalje iako hendikepiran. Funkciju odrezanih prstiju tek je djelomice preuzeo palac s dijelom dlana.

Omiljeni teološki i propovjednički poticaji da vjernici moraju biti povezani s Isusom Kristom kao *glavom* i da bi trebali tražiti od samoga Krista upute za život i djelovanje često su neprimjenjivi u životu. Zašto? Zato što razdvajaju *glavu* od *tijela* i upućuju vjernike da su oni ti koji se povezuju s Kristom i traže od njega upute za život i djelovanje. Činjenica je da ni jedno *tijelo* (ili dio tijela) koje je odvojeno od *glave* nema života u sebi, a posljedično ni volje ni snage tražiti glavu, a kamoli razmišljati o životu i djelovanju. Tijelo odvojeno od glave, mrtvo je tijelo. Crkva odvojena od Krista, mrtva je Crkva. Vjernik odvojen od Krista, mrtav je vjernik.

Važno je napomenuti da je veza šake s glavom i tijelom bila višestruka. Šaka je bila povezana krvnim žilama, živcima, mišićima i kožom s podlakticom, koja

je bila zglobom povezana s nadlakticom, koja je bila zglobom povezana s ramenom... Do šake je preko nadlaktice i podlaktice krvotokom stizala krv, a živcima naredbe iz glave. Drugim riječima, šaka je bila izravno povezana živcima s glavom i krvnim žilama uključena u protok krvi te kožom i mišićima povezana preko podlaktice i nadlaktice s drugim dijelovima tijela.

Za život, rast i djelovanje Crkve kao Tijela Kristova važno je dvoje: prvo, izravna povezanost „živcima“ svakog dijela Tijela s Glavom Isusom Kristom koji upravlja cijelim tijelom i svakim njegovim dijelom, pa i najmanjim. Ako se i kada se negdje u tijelu prekine ta veza s glavom, tijelo ostane oduzeto onim dijelom koji nije povezan s glavom.¹⁵ Drugo, izravna povezanost u krvotoku koji osigurava hranu i energiju za život i djelovanje svakog uda. Duhovni krvotok Crkve je propovijedana Božja Riječ koja osnažena Svetim Duhom hrani i daje snagu svakom udu za izvršenje djela ljubavi koja je Bog unaprijed pripremio (usp. Ef 2,10), kako za pojedini ud Kristova Tijela tako i za lokalnu zajednicu, regionalnu i globalnu Crkvu.

Ako ovo dvoje imamo u vidu, jasnije ćemo sagledavati svoje duhovno stanje i stanje Crkve. Ako neki ud Tijela Kristova nije izravno povezan s Kristom, taj je ud oduzet (nefunkcionalan) i oduzeti su svi udovi koji u lokalnoj zajednici kao Tijelu Kristovu ovise o tom udu ili su preko njega povezani živcima (duhovnim vezama). Prekid izravne veze s Kristom rezultira duhovnom oduzetošću vjernika, a po njemu ili njima i dijela Tijela – Crkve koji ovise o njihovoj povezanosti. Ako pastor nije izravno povezan s Kristom, lokalna zajednica koju predvodi bit će „oduzeta“, tj. nedjelotvorna. Ta će zajednica i dalje biti Tijelo Kristovo, ali oduzeto ili nefunkcionalno. Ako starješine Crkve nisu izravno povezani s Kristom, dio službe Crkve koji je navezan na tu starješinsku službu postat će nefunkcionalan.

Prekid povezanosti vjernika u „krvotoku“ kompletnog Tijela s Glavom Isusom Kristom rezultira odumiranjem. Stvaralačka Riječ Božja je sadržaj krvotoka koji u Tijelu Kristovom neprestano kola i održava sve udove na životu i daje im snagu za izvršenje svih funkcija i djela ljubavi koje je Bog Otac u Isusu Kristu unaprijed pripremio da u njima živimo (Ef 2,10). Propovijedanje Božje Riječi je poput krvotoka kojim Riječ u sili Svetoga Duha dolazi do svakog uda Tijela Kristova. Sada je puno lakše razumjeti Isusovu zapovijed: „Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju“ (Mk 16,15). Tom je zapovjedi Isus uspostavio „krvotok“ u svome Tijelu – Crkvi. Riječ Božja je hrana, energija za život, temeljni nositelj života.

Temeljno je pitanje: Što Crkva jest i što treba biti, a tek onda što Crkva treba raditi? Što znači biti Crkva? Duh Sveti to jasno ističe: „Njegovo smo djelo, stvore-

15 Vidi primjer Joni Eareckson Tada koja je ostala oduzeta od glave na niže (<http://jonieareckson-tadastory.com>).

ni u Kristu Isusu za dobra djela, koja Bog unaprijed pripravi da u njima živimo“ (Ef 2,10). Bog nas je stvorio za dobra djela koja je On pripremio za svakog vjernika. To nisu djela koja su teološki promislili i osmislili vrhunski teolozi, crkveni oci i velikodostojnici, sveci bilo koje vrste ili poznati „pomazani“ propovjednici i pojedinci. To su djela koja je Bog osmislio i pripremio za svakoga pojedinog vjernika u skladu sa svojim planovima. Te planove u cijelosti, ili u dijelovima, otkriva Bog Otac vjerniku u Isusu Kristu po Svetomu Duhu. Za te planove i pripremljena djela Bog daje vjerniku upute, mudrost razumijevanja ili mir nerazumijevanja u poslušnosti te snagu za izvršenje djela ljubavi. U tome je procesu svaki pojedini ud (vjernik) Tijela Kristova u potpunosti ovisan jedino o Isusu Kristu. Kao glava, Isus Krist vodi svoju Crkvu, baš kao što mozak i središnji živčani sustav daju upute fizičkom tijelu. Crkva kao Tijelo Kristovo potpuno je ovisna o Kristu, kao što je ovisan i svaki ud Tijela Kristova. No ovdje se vrijedno prisjetiti da je Crkva, unatoč svom duhovnom odnosu s Kristom, „uvijek grešna dok je na ovoj zemlji“ (Williams 1992, 67).

Crkva je kao Tijelo Kristovo uspostavljena i još uvijek postoji kako bi činila volju svoje Glave – Isusa Krista. Budući da je pozvana da se pokorava Kristu, vjernici su pozvani biti „podložni jedni drugima u strahu Kristovu!“ (Ef 5,21-24). Svi su vjernici članovi Kristova Tijela i ovise jedni o drugima, jer „ni tijelo nije jedan ud, nego mnogi“ (1 Kor 12,14). Crkva nije institucija, društvena organizacija ili okupljalište istomišljenika. Crkva je živi organizam (tijelo), sastavljena od vjernika rođenih od Svetoga Duha (usp. Iv 3,3-8), kojom upravlja i vodi je Isus Krist. Ona je živi organizam s Božjim životom primljenim i osnaživanim Svetim Duhom.

Crkva je sastavljena od različitih članova, koji su različiti u svojoj funkciji i svrsi kao što su različiti dijelovi ljudskoga tijela. Svaki član Crkve, poput svakog dijela ljudskog tijela, ima specifičnu funkciju i djelovanje u životu cijele zajednice. „Doista, kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela iako mnogi, jedno su tijelo – tako i Krist“ (1 Kor 12,12). Svi vjernici u Crkvi međusobno su povezani Riječju Božjom i Svetim Duhom koji dijeli i raspoređuje darove i službe u lokalnoj zajednici vjernika u skladu s Božjim planom za tu zajednicu i s Božjim pripremljenim dobrim djelima u kojima trebaju živjeti pojedinačno svi vjernici (usp. Ef 2,10). Da bi Crkva znala Božji plan za nju, vodstvo Crkve mora biti u stalnom i živom odnosu s njezinom Glavom – Isusom Kristom. Da bi vjernici znali za koja su dobra djela stvoreni i što je to Bog unaprijed pripremio za njihov život (usp. Ef 2,10), moraju biti u živom odnosu s Isusom Kristom.

Krist kao Glava vlada i hrani Tijelo, a Sveti Duh mu daje život i snagu. Biblija snažno naglašava međusobni odnos svih članova tijela te različitosti i ravnopravnosti u jedinstvu. Svaki član mora biti funkcionalni član (usp. 4,4.15-16). Izazov je za Crkvu biti zdravo Tijelo u kojem svi članovi služe svoj dio. Svi članovi svje-

sno trebaju biti u zajedništvu s Bogom te iz toga zajedništva doprinositi životu i zajedništvu Crkve uz istodobno poštovanje i prihvaćanje zajedništva drugih članova Crkve s Bogom i njihovo služenje i djelovanje na temelju odnosa s Bogom.

Crkva je pozvana vršiti volju Božju i u odnosu prema svim ljudima. Crkva nije pozvana služiti ni svijetu ni ljudima, već jedino Bogu. Naravno, služenje Bogu često će se očitovati djelima na dobrobit ljudima. To su Božja djela u kojima sudjeluje Crkva kao zajednica i vjernici pojedinačno. Budući da je Krist glava, a Crkva njegovo Tijelo, ona jest i mora biti sluga, kao i Krist. Pavao ističe njegov primjer: „On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe oplijeni uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu“ (Fil 2,6-8). Crkva kao Tijelo Isusa Krista mora kontinuirano služiti kao što je on služio. Ona mora biti služeća Crkva u svijetu, koja će služiti tjelesnim, emocionalnim i duhovnim potrebama ljudi.

Kao što je Crkva potpuno ovisna i podvrgnuta Isusu Kristu, članovi njegova Tijela u svome su djelovanju međusobno ovisni i odgovorni (Williams 1992, 71). Kao Tijelo Kristovo Crkva se mora prestati baviti sama sobom te puno više služiti Božjim svrhama u svijetu.

Pavao opisuje naše sjedinjenje u Kristovu Tijelu kao djelo Duha, koji ostvaruje novo čovječanstvo. Ovo novo čovječanstvo djeluje kao Tijelo Kristovo na zemlji pod Kristovim vodstvom kroz trajno djelovanje Duha koji daruje, vodi i milostiv je prema Crkvi (Gelder 2001, 110). „Jer, kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a nemaju svi isto djelovanje, tako smo i mi, mnogi, jedno tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu“ (Rim 12,4-5). To znači da priroda Crkve uključuje međuovisnost među svim članovima. Ta je međuovisnost funkcija raznolikosti duhovnih darova koji su dani po Duhu za službu svih članova te djela ljubavi koja je Bog unaprijed pripremio za svakog kršćanina i svaku zajednicu vjernika. Stoga, Crkva kao Tijelo Kristovo treba živjeti kao nova zajednica u dinamičnoj, darovnoj i djelotvornoj međuovisnosti.

Crkva je Kristovo Tijelo, živi organizam. Kao što su naša fizička tijela sastavljena od različitih dijelova: ruku, nogu, ušiju i očiju, tako je Kristovo Tijelo sastavljeno od različitih udova. Svaki je ud važan za pravilno funkcioniranje i rast Tijela. Svaki je dio našega fizičkog tijela važan i neophodan za funkcioniranje tijela. No nije svaki dio fizičkog tijela vidljiv niti razumijemo funkciju svakog dijela našega fizičkog tijela. Čak za neke dijelove i ne znamo da postoje u našem fizičkom tijelu. Pa, ipak, naše fizičko tijelo funkcionira savršeno unatoč našem neznanju. Bog ga je takvim stvorio.

Crkva je jedno Tijelo međusobno prihvaćenih udova koji djeluju zajednički prema Božjem planu i volji, vršeći djela ljubavi koja je Bog unaprijed pripremio da svaki vjernik u njima živi (usp. Ef 2,10). Djela ljubavi, koja je Bog pripremio

za svakoga nanovorođenog vjernika, Bog izravno objavljuje svakom vjerniku neposredno ili posredno. Jedinstvo vjernika i zajednica vjernika ne nalazi se u jedinstvenoj organizaciji niti u dogovoru između kršćanskih organizacija, već u jedinstvenom odnosu nanovorođenog vjernika s glavom Isusom Kristom i suodnosom sa suvršiteljima Božje Riječi u Kristovu Tijelu.

Svaka je osoba važna u Kristovu Tijelu. Svi trebamo služiti darovima i službama primljenima od Boga po Svetome Duhu, bez obzira na to koliko ih mi ili drugi smatramo značajnima ili beznačajnima. Neki su darovi i službe u Tijelu Kristovu vrlo zamjetni, poput usta, očiju, ruku i nogu na našem tijelu. Drugi su darovi i službe u Tijelu Kristovu skriveni ljudskim očima, poput srca, pluća, jetara i bubrega. Bez skrivenih dijelova tijela, nemoguće je živjeti. Bez vidljivih dijelova tijela, otežano je živjeti, a nemoguće služiti. Zdravlje ili bolest Crkve očituje se u njezinu življenju i djelovanju. Crkva je zdrava kad živi i vrši volju Božju u sili Svetoga Duha. Crkva je bolesna kad ne raspoznaje i ne vrši volju Božju u sili Svetoga Duha. Bolest Crkve očituje se na brojne i različite načine. U mnogim zajedništvima vjernika na prvom su mjestu ljudske želje, programi, planovi i strategije, a o Božjoj volji uopće se ne razmišlja, ne traži niti se izvršava.¹⁶ Vjernici s Božjim darovima i službama su neaktivni i nedjelotvorni.¹⁷

Svaka je mjesna Crkva dio Kristova Tijela. Naše pojedinačne službe i darovi

- 16 Suvremeni pastori, propovjednici, svećenici, biskupi i voditelji zajednica često vežu ljude koje Bog Otac pripaja Crkvi svoga Sina Isusa Krista uz sebe i svoju organizaciju, denominaciju ili instituciju, a ne uz Krista i njegovo Tijelo. Nanovorođeni vjernici vrlo brzo se stope u zajednici koja funkcionira po modelu koji je pastor osmislio ili pak usvojio od svoje denominacije. Osobe koje Bog pripaja Tijelu Kristovom pastori najčešće prisvajaju i od njih stvaraju svoje učenike, a ne Kristove učenike. Uče ih da vrše sve što on i njegova denominacija naučavaju, a Isus je zapovjedio da uče nove vjernike izvršavati sve što im je On zapovjedio. Ubrzo ljudi nauče živjeti i djelovati u skladu s pastorovim očekivanjima, a ne s očekivanjima Isusa Krista po Svetome Duhu.
- 17 Kad neka osoba umre, posebice mlada, postalo je uobičajeno da se zdravi organi tijela doniraju osobi u potrebi. Slično sam vidio i kod „smrti“ lokalne Crkve. Iz njih zdravi članovi s funkcionirajućim darovima i službama prelaze u druge zdrave Crkve ili Crkve za koje su uvjereni da su zdrave. No danas se u svijetu događaju i zle krajnosti, posebice na tržištu ljudskih organa. Bogati bolesnici, koji trebaju transplantaciju pojedinog organa, ne biraju sredstva kako bi došli do toga organa. A na tržištu se sve može kupiti, pa i organi za transplantaciju. Izvješća u medijima često nam ukazuju na to da povrh sustava doniranja zdravih i funkcionalnih organa nakon iznenadne smrti osobe, postoji i tržište organa na kojemu živi ljudi, zbog raznih razloga, prodaju svoje organe. Na tome tržištu postoje i primjeri gdje se namjerno osobi oduzme život kako bi se njezini organi iskoristili kod neke druge, platežno moćnije osobe. Nešto slično doživio sam kao pastor Crkve u duhovnom području. Tijekom 1980-ih i 1990-ih pojavili su se u Crkvi u kojoj sam služio predstavnici rastućih i financijski moćnih crkava i paracrkvenih organizacija sa Zapada i, uz izgovor da žele pomoći Crkvi, upoznavali su se nekoliko mjeseci s ljudima te vrlo brzo nakon toga odveli sa sobom neke od najkvalitetnijih ljudi koji su djelovali kao udovi na Kristovu Tijelu – lokalnoj Crkvi.

unutar mjesne Crkve vrlo su važni jer ih je Bog pripremio i darovao Crkvi. Samo će nebo otkriti koliko je crkava propalo jer je netko tko je zasađen u Crkvu da služi službom ili darom, koji mu je udijelio Sveti Duh, zanemario svoju službu i/ili dar.

Slika Crkve kao Tijela Kristova uključuje: živi odnos s Isusom Kristom; podložnost svih udova glavi Tijela – Isusu Kristu; jedinstvo Tijela s glavom Isusom Kristom; raznovrsnost službi i darova koji variraju u funkciji, učinkovitosti, snazi i časti, a u isto su vrijeme svi važni za Tijelo; međusobnu ovisnost i odgovornost svakog uda te zajedničko služenje Bogu u svijetu.

Sažetak. Slika Crkve kao Tijela Kristova ukazuje na to da je Crkva živi organizam kojemu je Glava Isus Krist. Tomu Tijelu kao udovi pripadaju svi oni koji imaju živi odnos s Isusom Kristom i koji su mu podložni. Crkva je živi organizam (Tijelo) sastavljen od vjernika rođenih od Svetoga Duha (usp. Iv 3,3-8), kojim upravlja i vodi ga Isus Krist. Ona je živi organizam u jedinstvu s Glavom – Isusom Kristom s Božjim životom primljenim i osnaživanim Svetim Duhom. Crkva je zajedništvo vjernika s raznovrsnim službama i darovima koji variraju u funkciji, učinkovitosti, snazi i časti, a u isto su vrijeme svi važni za Tijelo. Udovi su međusobno povezani, ovisni i odgovorni u zajedničkom služenju Bogu u svijetu.

Slike iz predbračnog, bračnog i obiteljskog života

Zaručnica Kristova. Slika Crkve kao zaručnice¹⁸ Kristove u Novom zavjetu sažeta je u Poslanici Efežanima: „kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju“ (5,25). Vrhunac ljubavi prema Crkvi pokazao je Isus Krist davši svoj život za nju.

Slika Crkve kao zaručnice stoljećima je bila poznata i bliska izraelskom narodu. Prorok Izaija potvrdio je tu stvarnost: „Jer suprug ti je tvoj Stvoritelj, ime mu je Jahve nad Vojskama“ (Iz 54,5). Jeremija u ime Božje podsjeća Izraelce njihove zaručničke ljubavi, vjernosti i poslušnosti: „Spominjem se mladosti tvoje privržene, ljubavi tvoje vjereničke: ti pođe za mnom u pustinju, po zemlji gdje se ne sije“ (Jer 2,2). Prorok Ezekiel u opisu odnosa između Boga i njegove zaručnice/supruge¹⁹ (izraelskog naroda) ističe Božje središnje djelo ljubavi: „Prisegoh ti i sklopih Savez s tobom – riječ je Jahve Gospoda – i ti moja postade“ (Ez 16,8). Čitamo li cjelokupne tekstove proroka koji se odnose na Božji narod kao Božju zaručnicu/suprugu lako uočavamo da je Izrael neprestano potvrđivao svoju ne-

18 Novi zavjet donosi sliku Crkve kao zaručnice i kao supruge.

19 Pojmovi „zaručnica“ i „supruga“ („nevjesta“ i „žena“) koriste se naizmjenično u Bibliji i židovskoj kulturi. Oba izraza koriste se za Crkvu i njezin odnos s Kristom.

vjeru i blud (usp. Jer 3,20; Ez 16,15-63). Starozavjetna slika Izraela kao zaručnice/supruge Božje upotpunjena je Božjom Riječi po proroku Hošei: „U onaj dan – riječ je Jahvina – ti ćeš me zvati: ‘Mužu moj’ ... Zaručit ću te sebi do vijeka; zaručit ću te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi; zaručit ću te sebi u vjernosti i ti ćeš spoznati Gospodina“ (2,16-20).

Novi zavjet ističe kako je Isus Krist zaručnik svoje Crkve. Kad su neki ljudi pitali Isusa zašto učenici Ivanovi i učenici farizejski poste, a njegovi učenici ne poste, Isus im je odgovorio: „Mogu li svatovi postiti dok je zaručnik s njima? Dokle god imaju zaručnika sa sobom, ne mogu postiti. Doći će već dani kad će im se ugrabiti zaručnik i tada će postiti u onaj dan!“ (Mk 2,18-20; usp. Mt 9,14-15; Lk 5,33-35). Ivan Krstitelj je tu istinu snažno istaknuo: „Tko ima zaručnicu, zaručnik je“ (Iv 3,29). Ova izjava upućuje da je Isus Krist zaručnik, a skupina Isusovih učenika zaručnica.

Prispodoba o kralju, koji je priredio svadbu za svoga sina (Mt 22,1-14), upotpunjava sliku Crkve kao Kristove zaručnice. Bog Otac je kao kralj priredio svadbu za svoga Sina Isusa Krista. Pozvao je Izraelce kao uzvanike na svadbu. No oni nisu htjeli doći. Zatim je na svadbu pozvao sve ljude koje su njegovi sluge mogli naći na raskrižjima putova. Ova nam prispodoba jasno komunicira da Kristovu zaručnicu čine svi oni koji su se i koji će se odazvati Božjem pozivu na svadbenu gozbu. Oni koji su se odazvali pozivu, trebaju bdjeti kako bi spremno dočekali svoga zaručnika (usp. Mt 25,1-13).

Apostol Pavao koristi u svojim poslanicama sliku zaručnika Isusa i zaručnice Crkve. Korinćanima je pisao: „Ljubomoran sam doista na vas Božjim ljubomorom: ta zaručih vas s jednim mužem, kao čistu djevicu privedoh vas Kristu“ (2 Kor 11,2). U Poslanici Efežanima Pavao utvrđuje odnos između muža i žene po primjeru odnosa Krista i Crkve (Ef 5,21-33). U tome je odnosu u središtu nesebična ljubav zaručnika Isusa Krista prema zaručnici – Crkvi.

Otkrivenje nas izvješćuje o dovršetku kraljevske svadbe: „I s prijestolja izide glas: Hvalite Boga našega, sve sluge njegove, svi koji se njega bojite, i mali i veliki! I začuh kao glas silna mnoštva i kao šum voda mnogih i kao prasak gromova silnih: Aleluja! Zakraljeva Gospod, Bog naš Svevladar! Radujmo se i kličimo i slavu mu dajmo jer dođe svadba Jaganjčeva, opremila se Zaručnica njegova! (Otk 19,5-7). Otkrivenje zaokružuje sliku Crkve kao zaručnice Kristove riječima: „Blago onima koji su pozvani na svadbenu gozbu Jaganjčevu!“ (Otk 19,9) te upućuje poziv svakome da se pridruži Crkvi kao zaručnici: „I Duh i Zaručnica govore: Dođi! I tko ovo čuje, neka rekne: Dođi! Tko je žedan, neka dođe; tko hoće, neka zahvati vode života zabadava!“ (Otk 22,17).

Slika Crkve, kao zaručnice Kristove, ukazuje da je Crkva kao zaručnica ujedinjena u ljubavi s Kristom, pozvana na vjernost i čistoću te na življenje u očekivanju Zaručnika (usp. Williams 1992, 74-77). Razmotrimo svaku od tih sastav-

nica.

1. *Crkva je ujedinjena u ljubavi s Kristom.* Što to znači? Bog Otac koristi ljudima bliske i lako prepoznatljive slike kako bi objasnio i približio istinu odnosa Isusa Krista i Crkve. Stvorivši prvog muškarca i ženu Bog je rekao: „bit će njih dvoje jedno tijelo“ (Post 2,24). Ta slika jedinstva zaručnika i zaručnice prije braka i muža i žene u braku bila je tisućljećima svima duboko urezana u pamćenje, a djelomice je i danas. Bog, tvorac ljubavi i kreator odnosa, osposobio je sve ljude da mogu ljubiti i biti ljubljeni. Ljubav stvara jedinstveni odnos među osobama: o ljubavi se sanja, ljubav se strpljivo čeka, u ljubavi se uživa, iz ljubavi se stvara. Apostol Pavao je sažeo istinu o ljubavi: „Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi“ (1 Kor 13,4-7). Zatim je istaknuo vječnu istinu: „Ljubav nikad ne prestaje“ (1 Kor 13,8).

Sjedinjenje Krista i Crkve je osobno i duhovno, a ne korporativno i organizacijsko. Božja Riječ to jasno ističe: „A tko prione uz Gospodina, jedan je duh“ (1 Kor 6,17). To sjedinjenje odražava jedinstvo odnosa glave i tijela u ljubavi utemeljenoj na žrtvi. Veza zaručnice (Crkve) i zaručnika (Krista) ne temelji se na nekoj sentimentalnoj vrsti ljubavi koja izbljedi i nestane nakon nekog vremena, već se temelji na neprolaznoj, vечноj darivajućoj ljubavi potvrđenoj smrću i uskrsnućem Sina Božjega. Apostol Pavao je uskliknuo: „Jer ljubav nas Kristova obuzima kad promatramo ovo: jedan za sve umrije, svi dakle umriješe; i za sve umrije da oni koji žive ne žive više sebi, nego onomu koji za njih umrije i uskrsnu“ (2 Kor 5,14-15). Crkva kao zaručnica Kristova stoga živi ujedinjena s Kristom koji je umro za nju.

2. *Isus Krist je pozvao Crkvu da bude sveta i bez mane.* Poziv na svetost i bespriječnost u ljubavi, apostol Pavao postavlja standardom za brak. Primjer te ljubavi je ljubav Isusa Krista prema zaručnici – Crkvi: „Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti, očistivši je kupelji vode uz riječ te sebi predvede Crkvu slavnu, bez ljage i nabora ili čega takva, nego da bude sveta i bez mane“ (Ef 5,25-27). Crkva je već očišćena²⁰, ali sve dok je u svijetu, u potrebi je kontinuiranog čišćenja i posvećivanja.

Williams (1992, 76) upućuje da takva vjernost i čistoća imaju nekoliko aspekata. Prvo, očišćena Crkva može ostati svetom i bez mane jedino ako ostane vjerna jedinom zaručniku – Isusu Kristu. To zahtijeva isključivu posvećenost Isusu. Apostol Pavao ističe: „ta zaručih vas s jednim mužem, kao čistu djevicu privedoh vas Kristu“ (2 Kor 11,2). Svako očijukanje sa svijetom te svjetovnim sustavima i

20 Vjerojatno se ovdje podrazumijeva krštenje odraslih osoba koje su se pokajale za svoje grijehе i krstile vodom te prihvatile riječ Božju.

vrijednostima Biblija naziva idolopoklonstvom i preljubom. Stoga, Riječ Božja upozorava kršćane: „Preljubnici! Ne znate li da je prijateljstvo sa svijetom neprijateljstvo prema Bogu? Tko god dakle hoće da bude prijatelj svijeta, promeće se u neprijatelja Božjega“ (Jak 4,4). Kršćanin vjeran Isusu Kristu živi u svijetu, ali nije i ne želi biti prijatelj svijeta.

Drugo, vjernost i čistoća uključuju čvrsto držanje istine u Isusu Kristu. Vjernost Isusu Kristu podrazumijeva, ne samo vjernost njemu kao osobi, već i istini nauka koji unosi u vjernikov život. Tako, nije moguće ostati vjeran Isusu Kristu ako se riječima ili djelima niječe bilo koji dio nauka, posebice o njegovu božanstvu, odnosu s Bogom Ocem, moći, autoritetu, utjelovljenju, uskrsnuću i posvudašnjosti.

Treće, vjernost i čistoća podrazumijevaju sveto i pravedno življenje. Riječ Božja daje nam uvid u budućnost kad će se zbiti svadba Jaganjčeva, svadba Krista kralja i Crkve: „Radujmo se i kličimo i slavu mu dajmo jer dođe svadba Jaganjčeva, opremila se Zaručnica njegova! Dano joj je odjenuti se u lan tanan, blistav i čist! A lan – pravedna su djela svetih“ (Otk 19,6-8). Pripremanje Zaručnice i odijevanje u „lan tanan, blistav i čist“ ukazuje na pravedna djela svetih koja su činjena za ovozemaljskog života. Stoga, Crkva kao vjerna Kristova zaručnica treba živjeti svetim životom čineći djela koja su pravedna, od Boga pripremljena (usp. Ef 4,10) u Božjoj Riječi zapovjeđena da ih treba činiti, Bogu ugodna i njemu na slavu.

3. *Življenje u očekivanju Zaručnika.* Crkva očekuje dolazak Zaručnika – Isusa Krista. Zaručnikovu ljubav današnja Crkva tek djelomice doživljava i u njoj uživa. Punina radosti, ljubavi i zajedništva tek dolazi (usp. Otk 19,7). U tom uzbuđenom očekivanju zaručnica održava svoju posvećenost, vjernost i čistoću za Zaručnika.

Božja obitelj. Slika Crkve kao Božje obitelji snažno je naglašena u Isusovu nauku i djelovanju. Riječ Božja i Sveti Duh oblikuju u osobi novu stvarnost i nove odnose. Uobičajene rodbinske odnose ukorijenjene u Izraelu kao Božjem narodu, Isus značajno mijenja i postavlja nove standarde. Pripadnost obitelji ne mjeri se u Crkvi čistoćom „krvne veze“, već vršenjem Božje volje: „I pruži ruku prema učenicima: Evo, reče, majke moje i braće moje! Doista, tko god vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka“ (Mt 12,49-50).

Ovaj novopostavljeni standard ne primjenjuje se na sve obitelji, već samo na Božju obitelj. Tko, dakle, pripada Božjoj obitelji? Isusova braća, sestre i majke su svi oni i jedino oni kojima je Bog Otac, koji poznaju volju Oca i vrše je. Apostol Pavao ovaj Isusov standard primjenjuje na Crkvu koja po Božjoj namisli uz Izrael uključuje u obitelj i pogane. Tumačeći tu stvarnost Crkvi u Efezu, apostol Pavao je uskliknuo: „Zato prigibam koljena pred Ocem, od koga ime svakom očinstvu na nebu i na zemlji“ (Ef 3,14-15).

Božja obitelj živi prema Božjim standardima, što je uvelike razlikuje od svih drugih obitelji i njihovih standarda življenja. Stoga, apostol Pavao upozorava Korinćane: „Ne ujarmljujte se s nevjernicima. Ta što ima pravednost s bezakonjem? Ili kakvo zajedništvo svjetlo s tamom? Kakvu slogu Krist s Belijarom? Ili kakav dio vjernik s nevjernikom?“ (2 Kor 6,14-15). Da bi se Božja obitelj održala Božjom obitelji, kontinuirano se treba odvajati od nevjernika. Poziv za odvajanje od nevjernika i život u Božjoj obitelji snažno odzvanja i u Starom i u Novom zavjetu (usp. Iz 52,11; Otk 18,4). Posebice ga je svjestan apostol Pavao kad piše Korinćanima: „Zato iziđite iz njihove sredine i odvojite se, govori Gospodin, i ništa nečisto ne dotičite i ja ću vas primiti. I bit ću vam otac i vi ćete mi biti sinovi i kćeri, veli Gospodin Svemoguć“ (2 Kor 6,17-18).

Novi zavjet uspostavlja ljubav kao standard življenja i temeljnu poveznicu Božje obitelji. Isus je rekao svojim učenicima: „Ako me ljubite, zapovijedi ćete moje čuvati“ (Iv 14,15). Zatim je nadodao: „Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi; a tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ljubiti njega i njemu se očitovati“ (Iv 14,21). Kad ga je Juda zapitao: „Gospodine, kako to da ćeš se očitovati nama, a ne svijetu? Odgovori mu Isus: Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ pa će i Otac moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti. Tko mene ne ljubi, riječi mojih ne čuva. A riječ koju slušate nije moja, nego Oca koji me posla“ (Iv 14,22-24).

Ljubav prema Bogu Ocu i Sinu Isusu Kristu ne očituje se ispovijedanjem vjere, već vršenjem Božje volje i zapovijedi. Kršćane koji vrše volju Božju odbacit će i zamrziti prvenstveno nevjernici (svijet), a onda i nominalni vjernici (tzv. kršćani) koji se tim imenom zovu, ali ne poznaju ni Boga ni njegovu volju pa ne znaju ni što bi trebali vršiti. Apostol Ivan snažno to naglašava:

„Ne čudite se, braćo, ako vas svijet mrzi. Mi znamo da smo iz smrti prešli u život jer ljubimo braću; tko ne ljubi, ostaje u smrti. Tko god mrzi brata svoga, ubojica je. A znate da nijedan ubojica nema u sebi trajnoga, vječnoga života. Po ovom smo upoznali Ljubav: on je za nas položio život svoj. I mi smo dužni živote položiti za braću. Tko ima dobra ovoga svijeta i vidi brata svoga u potrebi pa zatvori pred njim srce – kako ljubav Božja ostaje u njemu? Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom“ (1 Iv 3,13-18).

Za održavanje kvalitetnih međuljudskih odnosa unutar Božje obitelji Pavao pak potiče Timoteja: „Na starca se ne otesaj, nego ga nagovaraj kao oca, mladiće kao braću, starice kao majke, djevojke kao sestre - u svoj čistoći“ (1 Tim 5,1-2).

Sažetak. Biblijske slike iz predbračnog (zaručnik i zaručnica), bračnog (muž i žena) i obiteljskog (otac, majka, brat i sestra) života upućuju nas na obuhvat, dinamiku i kvalitetu odnosa u Crkvi kao Kristovoj zaručnici i Božjoj obitelji. Slika Crkve kao Kristove zaručnice ukazuje na to da je Crkva kao zaručnica ujedinjena u ljubavi s Kristom, pozvana na vjernost i čistoću te na življenje u očekivanju

Zaručnika. Slika Crkve kao Božje obitelji ukazuje da Riječ Božja i Sveti Duh oblikuju u osobi novu stvarnost i nove odnose u čijem je središtu ljubav. Uobičajene rodbinske odnose Isus znatno mijenja i postavlja nove standarde. Pripadnost obitelji ne mjeri se u Crkvi čistoćom „krvne veze“, već vršenjem Božje volje.

Slike iz područja graditeljstva

Sveto pismo koristi niz slika iz područja graditeljstva kako bi ukazalo na graditeljsku stvarnost Crkve. Crkva je Božja građevina (1 Kor 3,9), Božji hram (1 Kor 3,16-17), duhovna kuća (1 Pt 2,4-5), Božja kuća (1 Pt 4,17; Heb 3, 3-6 i 1 Tim 3,15), stup i uporište istine (1 Tim 3,14-15), Božji stan u Duhu (Ef 2,22). Ove nam slike donose uvid u odnos između Boga, kao vlasnika i glavnog „arhitekta“ Crkve, i vjernika, kao Božjih suradnika u gradnji i ugradbenog materijala. Slike upućuju na Boga Oca kao vlasnika kuće, Isusa Krista kao temelj kuće, na proces gradnje kuće, izbor i pripremu materijala za gradnju, na ponašanje u kući te, na kraju, na sud nad kućom.

Vlasništvo nad građevinom. Crkva je Božje vlasništvo, vjernici, koji je čine, Božji su suradnici, Božja građevina (1 Kor 3,9). Apostol Pavao zatim upućuje Crkvu u Korintu: „Ne znate li? Hram ste Božji i Duh Božji prebiva u vama. Ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer, hram je Božji svet, a to ste vi“ (1 Kor 3,16-17). Bog je jedini „arhitekt“ svoje građevine – Crkve. Čovjek se ne može i ne smije miješati u Božji projekt.

Graditelj je Isus Krist. Na tvrdnju apostola Petra: „Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga“, Isus je rekao da će na toj stijeni (objavi) sagraditi Crkvu svoju (Mt 16,15-18).

Temelj Crkve kao građevine jest Isus Krist. On je rekao: „Stoga, tko god sluša ove moje riječi i izvršava ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni“ (Mt 7,24). Za razumijevanje stijene nezaobilazno je slušanje i vršenje Isusovih riječi. U tome kontekstu možemo razumjeti Petrovo ispovijedanje objave primljene od Oca nebeskog „Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga“ i Isusov odgovor: „A ja tebi kažem: Ti si Petar i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju“ (Mt 16,15-18). Stijena nije Petar već njegova ispovijest da je Isus Krist, sin Boga živoga.

Isus Krist kao osoba i Riječ jest izvorni temelj i kamen temeljac. Njegov su nauk i djela nastavili „oni koje mu je Otac dao“ (Iv 17,6.9.11), oni su spoznali da je sve ono što im je Isus dao od Oca jer riječi, koje je primio od Oca, Isus je dao njima (Iv 17, 6-8). Stoga, apostol Pavao naglašava temeljem i učenje apostola i proroka primljeno od Isusa Krista. Ustvrdio je da „nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist“ (1 Kor 3,11). Tomu je nadodao: „Tako, dakle, više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji nazidani na temelju apostola i proroka, a zaglavni je kamen sam Krist Isus. U njemu je sva građevina povezana i raste u hram svet u

Gospodinu. U njemu ste i vi ugrađeni u prebivalište Božje u Duhu“ (Ef 2,19-22).

Vjernici s Bogom surađuju u gradnji Crkve. Apostol Petar upućuje vjernike da pristupe k Isusu i da se kao živo kamenje ugrađuju u duhovni Dom (usp. 1 Pt 2,4-5). Pavao pak ističe da je temelj za Crkvu postavljen, a taj je Isus Krist. Na tome temelju svaki vjernik naziduje svojim djelima.

„Po milosti Božjoj koja mi je dana ja, kao mudri graditelj, postavih temelj, a drugi naziduje; ali svaki neka pazi kako naziduje. Jer, nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist. Naziduje li tko na ovom temelju zlatom, srebrom, dragim kamenjem, drvom, sijenom, slamom – svačije će djelo izići na svjetlo. Onaj će Dan pokazati jer će se u ognju očitovati. I kakvo je čije djelo, oganj će iskušati. Ostane li djelo, primit će plaću onaj tko ga je nazidao. Izgori li čije djelo, taj će štetovati; ipak, on će se sam spasiti, ali kao kroz oganj“ (1 Kor 3,10-15).

Svaki vjernik izabire i priprema vlastiti materijal za gradnju (djela i odnosi), i svačija će djela izaći na svjetlo. Stoga, apostol Pavao upućuje Timoteja: „Ovo ti pišem u nadi da ću ubrzo doći k tebi, a okasnim li, da znaš kako se treba vladati u kući Božjoj, koja je Crkva Boga živoga, stup i uporište istine“ (1 Tim 3,14-15).

U skladu s Božjom Riječi po apostolu Petru, Božju kuću čine samo oni koji se pokoravaju Božjem evanđelju (1 Pt 4,17) i od njih počinje Božji sud. Neki od njih, koji imaju ograničenu viziju Evanđelja, pokoravanje Evanđelju svode samo na poruku spasenja. Međutim, spasenje je samo mali, i to početni dio veličanstvenog Evanđelja koje odražava samog Boga. Stoga, neposlušni Evanđelju, neposlušni su samom Bogu. Biti spašen samo je početni čin poslušnosti Evanđelju; to je samo inauguralni čin podložnosti Božjoj volji. No pravi učenik, s potpunom predanošću mora dati životni vijek pokorne poslušnosti Bogu. Sud počinje Kristovim učenicima u Njegovoj Crkvi.

Sažetak. Slike iz područja graditeljstva daju uvid u odnos između Boga, kao vlasnika i glavnog „arhitekta“ Crkve, i vjernika, kao Božjih suradnika u gradnji i ugradbenog materijala. Slike upućuju na Boga Oca kao vlasnika kuće, Isusa Krista kao temelj kuće, na proces gradnje kuće, izbor i pripremu materijala za gradnju, na ponašanje u kući te, na kraju, na sud nad kućom. Naglasak je na Božjem vlasništvu Crkve. Bog Otac kao vlasnik građevine – Crkve, postavio je Isusa Krista kao temelj, a vjernike je pozvao da se kao živo kamenje ugrađuju u građevinu i svojim je djelima naziduju.

Slike iz područja poljodjelstva

Isus je koristio slike i usporedbe iz područja poljodjelstva: o sijaču (Mt 13,1-9.18-23), ljulju (Mt 13,24-30.36-43), gorušičinu zrnu (Mt 13,31-32) i žetvi (Iv 4,35-

38).

Usporedbom o sijaču, Isus nas poučava o različitim vrstama tla i procesima prihvaćanja Riječi te različitoj plodnosnosti u naviještanju Evandjelja. Evandjelje treba izobilno naviještati, znajući da će ga ljudi različito prihvaćati, a u skladu s prihvaćanjem i roditi plodom.

Usporedbom o ljuju (Mt 13,24-30.36-43) Isus ukazuje na stvarno stanje Crkve kao njive. Dobro je sjeme posijano, Crkva je navijestila Riječ i onda se odmara. I dok se Crkva odmara od svojih evangelizacijskih aktivnosti, dolazi neprijatelj i posije posred žita kukolj i ode. Crkva to ne zamjećuje odmah, nego kad usjev uzraste i isklasa, tada se pokaza i kukolj. Crkva primjećuje kukolj pa se obraća Gospodaru Isusu pitanjima poput: Zašto? Odakle? Što učiniti s kukoljem? Isus ih ponovo poučava. Kukolj se odstranjuje tijekom žetve, a ne tijekom rasta i sazrijevanja žita. Zašto? Zato što čupanjem kukolja tijekom rasta žita možemo iščupati zajedno s njim i pšenicu.

Usporedbom o gorušičinu zrnu (Mt 13,31-32) Isus je naglasio moć sjemena. Iako je gorušičino zrno najsitnije od sveg sjemenja, ono, kad je posijano, uzraste i bude veće od drugog povrća, razvije se u stablo koje služi pticama nebeskim. Riječ Božja je poput gorušičina zrna, sitna i neznatna. U sebi ima moć rasta i donošenja ploda. Riječ Božja se ne vraća k Bogu bez ploda, nego čini ono što je Bog htio i obistinjuje ono zbog čega ju je poslao (usp. Iz 55,10-11). Crkva je pozvana i poslana naviještati svijetu Riječ Božju, a plodnosnost te naviještene Riječi je Božja odgovornost. Kako sotona ne može spriječiti Boga u stvaralačkoj plodnosnosti, svakako nastoji spriječiti Crkvu u naviještanju (sijanju) riječi.

Korištenjem izreke „Jedan sije, drugi žanje“, Isus je naglasio stvarnost da su polja spremna za žetvu. On je gospodar sjetve i žetve, a njemu poslušni vjernici sudjeluju i zajedno se raduju, jedni kao sijači, a drugi kao žeteoci (usp. Iv 4,35-38).

Apostol Pavao primjenjuje dobro poznate slike iz poljodjelstva kako bi ukazao na međuovisne procese u Božjem kraljevstvu. U slici Crkve kao Božje njive naglasak je na Bogu koji je u isto vrijeme vlasnik, sijač i onaj koji daje da sjeme raste i razvija se u plod. Čovjek je jedino Božji suradnik. Kako ljudi vole uvijek pripisati sebi zasluge za određeni uspjeh u Crkvi, Pavao ih usmjerava na Boga kao jedinog zaslužnog: „Ja zasadih, Apolon zali, ali Bog daje rasti. Tako niti je što onaj tko sadi ni onaj tko zalijeva, nego Bog koji daje rasti. Tko sadi i tko zalijeva, jedno su; a svaki će po svome trudu primiti plaću. Jer, Božji smo suradnici: Božja ste njiva, Božja građevina“ (1 Kor 3,6-9). Vlasnik njive je Bog koji je sve pripremio za sjetvu i žetvu. Njiva je svijet, sjeme je Riječ Božja. Njivu je za pripremu Bog povjerio vjernicima, a sjeme je pripremio Bog. Vjernici trebaju „orati i kopati“ svijet kako bi bio spreman primiti sjeme Riječi. Život je u sjemenu, a ne u „oranju i kopanju“.

Sažetak. Slike iz područja poljodjelstva, posebice slika Crkve kao Božje njive,

ističu da je Bog u isto vrijeme vlasnik, sijač i onaj koji daje da sjeme raste i razvija se u plod. Čovjek je jedino Božji suradnik. Vlasnik njive je Bog, njiva je svijet, sjeme je Riječ Božja. Bog je pripremio sjeme, a njivu je za pripremu povjerio vjernicima. Vjernici su poslani „sijati“ sjeme - Riječ. Bog daje rast i plodonosnost sjemenu, a vjernici se uz sjetvu uključuju u žetvu i zajedničko slavlje sijača, žetovca i vlasnika njive.

Slike iz stočarstva i ribarstva

Bog u Bibliji koristi slike iz stočarstva i ribarstva kako bi naglasio one elemente iz života Crkve koje nedovoljno ističu druge slike.

Crkva kao stado. U Starome se zavjetu Bog opetovano objavljivao kao pastir koji se brine za Izrael (Post 49,24; 2 Sam 7,7; Ps 80,1; Jer 31,10; Ez 34,16). Izrael je isticao tu objavu Božju u posebnim trenucima: „A mi, tvoj puk i ovce paše tvoje, slaviti ćemo te do vijeka, kazivat ćemo od koljena do koljena hvalu tvoju!“ (Ps 79,13). Isticao je to i psalmist pozivom na slavljenje Boga: „Dodite, prignimo koljena i padnimo nice, poklonimo se Jahvi koji nas stvorio! Jer, on je Bog naš, a mi narod paše njegove, ovce što on ih čuva“ (Ps 95,7-8; usp. Ps 100,3). Prorok Mihej koristi sliku ovaca u toru i stada na paši kako bi opisao obnovljeni Izrael: „Svega ću te sabrati, Jakove, sakupit ću Ostatak Izraelov! Smjestit ću ih zajedno kao ovce u toru, kao stado na paši - neće se bojati nikoga“ (Mih 2,12).

Isus Krist nazvao je svoje učenike malim stadom: „Ne boj se, stado malo: svjedočilo se Ocu vašemu dati vam Kraljevstvo“ (Lk 12,32). Sliku stada i pastira koristi Isus da bi naglasio da stado čine malobrojni koji ga slijede. I ti malobrojni će se razbježati prema Isusovim riječima: „Svi ćete se vi još ove noći sablazniti o mene. Ta pisano je: Udarit će pastira i stado će se razbjeći“ (Mt 26,31; usp. Zah 13,7).

Isus je istaknuo da je on pastir dobri koji daje život za svoje ovce (Iv 10,11.15). On poznaje svoje ovce i njegove ovce poznaju njega (Iv 10,14). On predvodi sve ovce, one idu za njim jer poznaju njegov glas (Iv 10,4). Naglasio je da se njegovo stado sastoji od svih koji čuju njegov glas (Izraelci i pogani) i slijede ga te da postoji samo jedno stado kojemu je on jedini pastir.

Apostol Pavao koristio je sliku stada i pastira kako bi upozorio starješine Crkve u Efezu da paze na sebe i na sve stado u kojem ih Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasu Crkvu Božju koju je Isus stekao svojom krvlju (Dj 20,28-30). Stado je Isusovo, on ga je stekao svojom krvlju. U to Isusovo stado Duh Sveti postavlja nadglednike da pasu povjereno im stado Božje. Isus je triput naložio Petru: „Pasi ovce moje“ (Iv 21,15-17). Poučen tim iskustvom apostol Petar opominje starješine „izabranih putnika“ (usp. 1 Pt 1,1-2) da pasu povjereno im stado Božje, da ga dragovoljno nadgledaju po Božju, oduševljeno kao uzori stada (usp. 1 Pt 5,1-3).

Crkva kao ribari ljudi. Isus je susreo ribare Petra i Andriju dok su bacali

mreže u more. Pozvao ih je da pođu za njim i obećao im da će ih učiniti „ri-barima ljudi“ (Mt 4,18-20). Tu Isus koristi njihovu ribarsku stručnost i slikom ribarstva upućuje ih u novu stvarnost – evangelizaciju ljudi. Kasnije nailazimo na redak gdje Isus uspoređuje Kraljevstvo Božje s mrežom: „Nadalje, Kraljevstvo je nebesko slično velikoj mreži koja se baci u more i zahvati svakovrsne ribe“ (Mt 13,47).

Sažetak. Sliku stada i pastira koristi Isus da bi naglasio da njegovo stado čine malobrojni koji ga slijede. Istaknuo je da je on pastir dobri koji daje život za svoje ovce i koji poznaje svoje ovce, a njegove ovce poznaju njega. On predvodi sve ovce, one idu za njim jer poznaju njegov glas. Naglasio je da se njegovo stado sastoji od svih koji čuju njegov glas (Izraelci i pogani) i slijede ga te da postoji samo jedno stado kojemu je on jedini pastir. U to Isusovo stado Sveti Duh postavlja nadglednike da pasu povjereno im stado Božje. U središtu ove slike je Crkva koja se sastoji od vjernika koji imaju kvalitetan odnos s Isusom i stoga čuju i prepoznaju njegov glas i idu za njim te vrše njegove zapovijedi.

Slika iz vinogradarstva

Sliku Crkve kao Božjeg vinograda koristi Isus (Iv 15,1-8) da bi naglasio izvor života svakog vjernika te proces koji doprinosi plodnosti vjernika. Isus je istinski trs, a Bog Otac vinogradar. Vjernici su loze (mladice) na trsu. Bog Otac kao vinogradar siječe svaku lozu izraslu iz Isusa koja ne donosi roda, a svaku koja donosi rod čisti da donese više roda. Čišćenje vjernika odvija se po Isusovim riječima. Vjernik, koji je u Isusu i Isus u njemu, donosi rod. Zato je Isus ustrajan u zahtjevu: „Ostanite u meni i ja u vama“ (Iv 15,4-7). Kao što loza ne može donijeti roda sama od sebe ako ne ostane na trsu, tako ne mogu ni vjernici ako ne ostanu u Isusu. Kad se vjernik odvoji od Isusa, usahne. Usahle loze osuše se, a onda ih radnici u vinogradu skupe i bace u oganj te gore. Isus završava svoju vinogradarsku prisposobu riječima: „Ovim se proslavlja Otac moj: da donosite mnogo roda i da budete moji učenici“ (Iv 15,8).

Sažetak. Slika Crkve kao Božjeg vinograda upućuje nas na izvor života svakog vjernika te na proces koji doprinosi plodnosti vjernika. Isus je trs, Bog Otac vinogradar, a vjernici su mladice na trsu. Bog Otac kao vinogradar pročišćava svoj vinograd – Crkvu, kako bi svaki vjernik donosio rod.

Grad: nebesko građanstvo

Grad (grč. *polis*) je u vrijeme rane Crkve bio geografska lokacija i centar moći iz kojega se upravljalo gradom i okolnim naseljima. Uz sekularnu primjenu, izraz

polis koristi se u Novom zavjetu i kao slika za Crkvu, ponajprije iz posebnog značaja koji se daje gradu Jeruzalemu u židovskoj misli. Slika Crkve kao grada posebno je istaknuta u Poslanici Hebrejima, gdje se motiv putovanja koristi kao slika kršćanskog života.

„Vjerom pozvan, Abraham posluša i zaputi se u kraj koji je imao primiti u baštinu, zaputi se ne znajući kamo ide. Vjerom se kao pridošlica naseli u Obećanoj Zemlji kao u tuđini, prebivajući pod šatorima s Izakom i Jakovom, subaštinicima istog obećanja jer iščekivaše onaj utemeljeni Grad kojemu je graditelj i tvorac Bog“ (Heb 11,8-10).

U ovom primjeru ističe se Abrahamova vjera Bogu, poslušnost Božjoj Riječi, nezvjesnost u tuđini i iščekivanje utemeljenoga Grada kojemu je graditelj i tvorac Bog. U toj su vjeri na putu u nebesku domovinu mnogi umrli kao stranci i pridošlice na zemlji (usp. Heb 11,13-16).

Sveto pismo jasno ističe da na zemlji ne postoji trajan grad, već su kršćani kao putnici upućeni u eshatološki, nebeski grad: „Zato i Isus, da bi vlastitom krvlju posvetio narod, trpio je izvan vrata. Stoga, iziđimo k njemu izvan tabora, noseći njegovu muku jer nemamo ovdje trajna grada, nego onaj budući tražimo“ (Heb 13,12-14). Utvrđujući kršćane, autor Poslanice Hebrejima je zapisao: „Nego, vi ste pristupili gori Sionu i gradu Boga živoga, Jeruzalemu nebeskom, neprojenim tisućama anđela, svečanom skupu, Crkvi prvorodenaca zapisanih na nebu, Bogu, sucu sviju, dusima savršenih pravednika i Posredniku novog Saveza – Isusu – i krvi škropljeničkoj što snažnije govori od Abelove“ (Heb 12,22-24).

Apostol Ivan u Otkrivenju opisuje grad Babilon kao majku bludnica i odurnosti zemaljskih (Otk 17,1.5.18). Zatim opisuje Sveti grad, novi Jeruzalem koji silazi s neba od Boga, opremljen kao zaručnica nakićena za svoga muža i popraćen glasom s prijestolja: „Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima. I otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu“ (Otk 21,3-4).

Nebesko građanstvo kršćana. Suvremeno kršćanstvo je toliko uključeno u zemaljska politička zbivanja da si s razlogom možemo postaviti pitanje: Koja je i gdje je domovina kršćana? Novim rođenjem (Iv 3,3-8) rođeni smo u Kraljevstvo nebesko. Što to znači? Naša je domovina na nebesima (Fil 3,20), na ovoj smo zemlji samo putnici na Božjem zadatku. Kao veleposlanici kraljevstva Božjeg, gdje god se nalazili, zastupamo interese svoje zemlje (Kraljevstva Božjeg) i svojeg vladara (kralja Isusa Krista). Nemamo pravo miješati se u politiku i društvene odnose zemlje u kojoj smo privremeno u službi svoga kralja Isusa, osim ako nam to kralj izričito ne naredi. Takvih je primjera u Bibliji vrlo malo, a najpoznatiji je onaj Mojsija i izlaska Izraelaca iz Egipta. U Novom zavjetu ne nailazimo ni na jedan primjer gdje su se kršćani bavili politikom i mijenjali društvene odnose.

Isus nas nije poučio o mijenjanju društveno-političkih odnosa. Naprotiv, apostol Petar nas podsjeća da smo pridošlice i putnici na ovoj zemlji i da se kao takvi trebamo ponašati (1 Pt 2,11-12) te dodaje: „Kao poslušna djeca ne supriječite se prijašnjim požudama iz doba neznanja. Naprotiv, kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svemu življenju. Ta pisano je: Budite sveti jer sam ja svet. Ako, dakle, Ocem nazivate njega koji nepristrano svakoga po djelu sudi, vrijeme svoga proputovanja proživite u bogobojznosti“ (1 Pt 1,14-17).²¹

Sažetak. Slika Crkve kao nebeskoga Grada, novog Jeruzalema, ukazuje na nebesko građanstvo kršćana. Domovina kršćana je na nebesima, na ovoj zemlji kršćani su samo putnici na Božjem zadatku. Crkva je zajednica nade na proputovanju koje uključuje vjeru Bogu, poslušnost Božjoj Riječi, neizvjesnost u tuđini i iščekivanje utemeljenoga Grada, kojemu je graditelj i tvorac Bog, te teškoće i neprestano odvajanje od prevladavajućih vrijednosti grešnog svijeta.

Modeli Crkve za 21. stoljeće

Razmatranjem triju skupina modela Crkve, uočili smo da su modeli koje život piše i modeli koje su osmislili ljudi velikim dijelom, a neki i u cijelosti, suprotnost biblijskog modela Crkve i mogu poslužiti samo kao negativan primjer u primjeni biblijskog modela Crkve. Pojednostavljeno rečeno, umjesto Trojedinoga Boga (Oca, Sina Isusa Krista i Svetoga Duha) i njegove Riječi, modeli Crkve često su tijekom povijesti i u sadašnjosti odražavali političke i religijske sustave (rimokatoličko i pravoslavno kršćanstvo), prosvjetiteljsku i znanstvenu kulturu (liberalno kršćanstvo), pragmatičnu filozofiju (pokret vjere, pokret ozdravljanja, karizmatički pokret), humanizam, spiritizam i panteizam (ekumenski pokret i pokret međureligijskog dijaloga), filozofske i kulturološke trendove (progressivno kršćanstvo).

Crkva 21. stoljeća pozvana je uspostaviti i primjenjivati biblijski model Crkve. Pri uspostavi modela trebamo se usredotočiti na Boga i njegove svrhe te planove za konkretno vrijeme, prostor i kulturu. Komunikacija s Bogom treba biti potpuno otvorena, a Crkva spremna slijediti Božje planove i vodstvo Svetoga Duha. Naravno, treba imati u vidu teološke razvoje kroz povijest, duhovne pokrete tijekom povijesti i sadašnjosti, trendove u crkvenoj povijesti, društvene pokrete i crkveno naslijeđe kako bismo imali uvid u pozitivne i negativne duhovne plodove u odnosu na nepromjenjivu Božju Riječ.

Nakon više od trideset godina djelovanja u pastoralnoj i učiteljskoj službi, vi-

21 U tome kontekstu možemo promišljati domoljublje kršćana. Ako su kršćani na zemlji samo na proputovanju, trebaju li se baviti politikom i isticati domoljublje prema nacionalnoj državi? Domovina kršćana jest na nebesima, a ne na zemlji.

šestruko sam utvrdio da je kopiranje i nasljedovanje „uspješnih“, rastućih i velikih crkava najizazovniji krivi put za uspostavu modela Crkve. Zašto? Nasljedovanje ili kopiranje neće i ne može biti uspješno jer svaka Crkva živi i djeluje u specifičnom duhovnom, društvenom i političkom ozračju te specifičnoj kulturi. Svaka Crkva raspolaže različitim duhovnim, materijalnim i društvenim resursima koje je Bog pripremio i opremio za kulturu i područje u kojemu se okuplja. Pa, ipak, pri uspostavi modela Crkve trebamo učiti, kako od neuspješnih modela Crkve tako i od uspješnih. Svaki model Crkve ima svoje snažne i slabe strane s ograničenjima.

Kako je Crkva i u 21. stoljeću kontinuirano pod velikim društvenim pritiskom da bude društveno relevantna i plodonosna, u stalnoj je opasnosti da se u osmišljavanju modela Crkve ne pouzda u Boga i njegove resurse, nego da se oslanja na društveno prihvatljive resurse, poput politike, filozofije, kulturnih trendova itd. Istraživanje Dražena Glavaša na temu „Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi?“ pokazuje negativne posljedice usvojenih²² modela Crkve, kako katoličkih, pravoslavnih i protestantskih, tako i evanđeoskih. Crkva je obesnažena jer su usvojeni modeli Crkve uvelike posvjetovljeni, a time i lišeni Božjeg vodstva, mudrosti i snage. Glavaš je to potvrdio u istraživanju: „Vidjeli smo da se većina Hrvata izjašnjava kao kršćani, ali u isto vrijeme u Hrvatskoj nalazimo visoku razinu korupcije na tržištu. Afirmacija vjere (vrednota, vrlina, etike) na radnome mjestu potpuno je izostala, a jaz između Boga nedjeljom i Mamona ponedjeljkom sve je veći“ (Glavaš 2017, 37).

Zbog kompleksnosti Crkve, ni jedan model ne može dati potpunu duhovnu zbilju Crkve. Svaki suvremeni model uspješno služi samo neko vrijeme jednoj generaciji vjernika na području koje je Bog pripremio za taj model. Svaka generacija mora biti doseguta za Krista metodama koje će nepromjenjivu Riječ Božju kao radosnu vijest učiniti plodonosnom.

Modernizam je u nastojanju stvaranja boljega svijeta naglašavao informacije o Bogu, ljudska nastojanja i manipulacije, razum, racionalnost, ljudsku mudrost, svjetovne ideje. To je dovelo Crkvu u krizu zbog „odsutnosti Boga“. Kršćani 21. stoljeća trebaju, umjesto informacija o Isusu Kristu, dovesti Isusa Krista u živote ljudi i ljude u zajedništvo s Kristom. Drugim riječima, kršćani trebaju, umjesto znanja o Bogu, nekršćanima omogućiti iskustvo zajedništva s Bogom. Jedini je

22 Naglašavam razliku između proklamiranih i usvojenih modela Crkve. Proklamirani model Crkve jest podugačak popis želja koje su ukorjenjene u službenom nauku ili doktrini pojedine denominacije, uključujući Rimokatoličku i Pravoslavnu Crkvu. Usvojeni model Crkve je onaj model koji su vjernici teorijski i praktično usvojili i žive po njemu u svim područjima ljudskog života.

djelatni model Crkve onaj koji je kompatibilan s postmodernom osobom i koji će tu postmodernu osobu upoznati s Isusom Kristom i dovesti je u Kraljevstvo Božje i zajednicu s drugim spašenicima (usp. Scanlen 2005, 97). Postmodernisti će se rado pridružiti zajedništvu Crkve koje je iskustveno različito, vođeno Svetim Duhom, osnaženo silom Duha, usredotočeno na Boga Oca i Isusa Krista te u službi Bogu i potrebitim ljudima. Crkva se treba oslanjati na vodstvo i silu Svetoga Duha te izbjegavati svaku vrstu kontrole i manipulacije koje su poput raka što razara zajedništvo svetih.

Kako Isus Krist gradi svoju Crkvu i pritom koristi ljude, Crkva treba napraviti zaokret od racionalne i emocionalne religije prema Božjem prebivanju u zajedništvu Crkve. Crkva treba gledati što Bog čini u njihovoj sredini te jednako tako živjeti i djelovati (usp. Iv 5,19.30). Apostol Pavao je to izvrsno istaknuo: „Njegovo smo djelo, stvoreni u Kristu Isusu za dobra djela, koja Bog unaprijed pripravi da u njima živimo“ (Ef 2,10).

Svaki model Crkve sadrži Božje i ljudske elemente. Božji su elementi u svakome modelu Crkve nepromjenjivi. Mijenjati se mogu i trebaju ljudski elementi. Koji su to Božji elementi, a koji ljudski? Drugim riječima, što je to u modelu Crkve nepromjenjivo, a što se može i treba mijenjati?

Na temelju razmatranja biblijskih slika Crkve, zaključujemo da biblijski modeli Crkve za 21. stoljeće moraju uključivati sve biblijske slike Crkve kao različite perspektive ili gledišta na model Crkve. Model Crkve treba odražavati:

- Boga Oca – stvoritelja svega postojećeg i vlasnika Crkve.
- Isusa Krista – spasitelja, gospodara, graditelja i Glavu Crkve.
- Svetoga Duha – voditelja, osnažitelja, branitelja i darivatelja Crkve.
- Riječ Božju – Bibliju kao stvaralačku Riječ i apsolutni standard istine.
- Božji način življenja Crkve po njegovoj Riječi u sili Svetoga Duha.
- Činjenje Božje volje u svakodnevnim situacijama.

Crkva 21. stoljeća u velikoj je opasnosti prihvaćanja relativizacije i razvodnjavanja Božjeg elementa u modelu Crkve. Društveni i kulturni pokreti i trendovi, poput postmodernizma, relativizma, humanizma, ekumenizma i međureligijskog dijaloga, redefinirali su temeljne biblijske pojmove kao što su Bog, Isus Krist, Sveti Duh, Božja Riječ i Božja volja. Stoga, model Crkve za 21. stoljeće treba odlučno odbaciti redefinirane biblijske pojmove i usvojiti izvorno biblijske. Bog je nepromjenjiv pa je trajno i nepromjenjivo u Crkvi sve ono što dolazi od Boga. To je prije svega stvaralačka Riječ Božja koja uključuje nepromjenjivu objavu i volju Božju.

Riječ Božja ostaje zauvijek ista i ne mijenja se. Isus je to potvrdio: „Nebo će i zemlja uminuti, ali riječi moje ne, neće uminuti“ (Mt 24,35). Model Crkve za 21. stoljeće mora uključiti propovijedanje nepromjenjivog Evanđelja kao apsolutne Riječi Božje. Kršćani trebaju živjeti sveto po Riječi Božjoj kako bi mijenjali svijet

oko sebe. Naglasak je na životu koji kao plod donosi promjene u društvu. Ciljevi Crkve nisu i ne smiju biti promjene društva, politike i kulture, već upoznavanje pojedinaca s Isusom Kristom koji po Duhu Svetome mijenja pojedince na svoju sliku. Promijenjeni, Riječju Božjom ispunjeni i Svetim Duhom vođeni i osnaženi pojedinci žive život koji Sveti Duh koristi za kristolike promjene u obitelji i društvu. Apostol Petar naglašava: „Ljubljeni! Zaklinjem vas da se kao pridošlice i putnici klonite putenih požuda koje vojuju protiv duše; življenje vaše među poganima neka bude uzorno da upravo onim za što vas sada potvaraju kao zločince, pošto promotre vaša dobra djela, proslave Boga u dan pohoda“ (1 Pt 2,11-12).

Ljudski ili promjenjivi elementi u modelu Crkve za 21. stoljeće uključuju strukture Crkve, vodstvo Crkve, vrstu, vrijeme, načine i mjesto okupljanja, vrijeme, vrstu i načine bogoštovlja, mjesto i načine služenja u svijetu.²³ Ljudski ili promjenjivi elementi jesu promjenjivi zbog vršenja nepromjenjive Božje volje u promjenjivoj kulturi. Ljudski elementi trebaju biti u skladu s Riječi Božjom i vodstvom Svetoga Duha. Vršeci Božju volju, Crkva nezaustavljivo mijenja svaku kulturu. Stoga, Crkva 21. stoljeća pozvana je ostvariti ozračje za:

- Živi odnos s Bogom svakog pojedinca i zajednice u cjelini (Tijela Kristova), kako lokalne tako gradske, regionalne i globalne.
- Vršenje Božje volje:
 - djelima koja je Bog pripremio za svakog vjernika da u njima živi (Ef 2,10),
 - djelima koja je Bog zapovjedio da ih kršćani čine (Iv 14,21; 15,10),
 - djelima ljubavi gdje se ukaže potreba (Tit 3,8.14),
 - životom koji je Bog omogućio u sili Svetoga Duha.
- Kvalitetne odnose vjernika u obiteljima i Crkvi.

Odnosi i zajedništvo zajednički su za biblijske slike Crkve. Bog je kao kralj, glava, otac i graditelj u odnosu i zajedništvu sa svojim narodom kao zajednicom. Crkva je u odnosu s Isusom njegova zaručnica, njegovo stado, obitelj, tijelo i živa duhovna kuća. Vjernici su međusobno povezani kao udovi istog tijela, ugradbeni materijal u istoj građevini, ovce u istom stadu, djeca u istoj obitelji. Ostvarivanje međuodnosa vjernika u suvremenoj Crkvi treba mijenjati od standarda prijateljstva, zajedničkih interesa, igre i zabave u standard Tijela Kristova i međusobne povezanosti udova po funkciji koju svaki ud obavlja u Tijelu. U Tijelu Kristovu

23 Crkva ne može djelovati bez institucionalnih elemenata. Od samih početaka Crkva je imala institucionalne elemente, kao što su prepoznate službe i službenici, prihvaćeni vjeroispovjedni izričaji i oblici javnog bogoslužja. Strukture su potrebne Crkvi, ali one moraju biti u funkciji vršenja Božje volje. Vodstvo Crkve mora predvoditi vjernike u vršenju Božje volje u Božjem autoritetu i moći, a ne u autoritetu Crkve kao društvene zajednice.

imamo najprisnije zajedništvo s udovima na koje smo navezani, ili koji su navezani na nas, i preko kojih nam idu sve opskrbne veze s Glavom Isusom Kristom.

Crkva nije skupina izoliranih pojedinaca nego zajednica ljudi koje je Bog pozvao da žive i služe zajedno prema Božjoj volji u sili Svetoga Duha. To je specifična zajednica vjernika kojima je Bog vlasnik, koja živi među nevjernicima po Božjim zapovijedima i standardima. Novozavjetna slika Crkve kao Božjeg naroda ukazuje na zajednicu vjernika koji su Božje vlasništvo, koji trebaju biti odvojeni od svijeta, u kojima će Bog prebivati, koji će s veseljem svjedočiti da je Bog njihov osobni Bog i koji će živjeti i služiti zajedno prema Božjoj volji u sili Duha Svetoga.

Svaka slika ili model Crkve koje Biblija koristi podsjeća nas i ukazuje na dinamičku stvarnost Crkve koju gradi Isus Krist. Novi nam zavjet donosi više različitih slika Crkve zbog ljudskog ograničenja u spoznaji Boga, njegove volje, ljubavi, pravednosti i istine te njegova djelovanja u Crkvi i svijetu. Tako nam svaka slika Crkve komunicira specifične stvarnosti koje Crkva može i treba živjeti. Činjenica da je Crkva poput obitelji upućuje nas na povećanu ljubav jednih prema drugima i spontano zajedništvo jednih s drugima. Spoznaja da je Crkva Kristova zaručnica potiče nas na to da se pripremamo za susret i vječni život sa zaručnikom te da živimo čistim i posvećenim životom. Božji je narod zdanje od Boga „dom nerukotvoren“ (2 Kor 5,1), zdanje koje gradi Bog. Starozavjetni hram postao je narod u kojemu sada Bog prebiva po svom Duhu. Isus Krist je temelj ili kamen temeljac toga zdanja (1 Kor 3,11.16, Ef 2,20-22), a kršćani žive „kamenje“ ugrađeno u to zdanje (1 Pt 2,4-8). Slika Crkve kao Tijela Kristova upućuje nas prije svega na Glavu Isusa Krista i Svetoga Duha osnažitelja i darivatelja svega potrebnog za zajednički rast, proslavljanje Boga i služenje njemu u svijetu. Zajedništvo kršćana nije nešto što trebaju svojim snagama i umijećem postići nego je to Božji blagoslov kojemu se trebaju prepustiti i u njemu uživati.

Zaključak

Povijest nam ukazuje na neprestano mijenjanje Crkve. Te su se promjene zbivale u dinamičnom suodnosu poslušnosti i neposlušnosti Bogu te vršenju i zapostavljanju njegove Riječi. Tijekom 20. stoljeća Crkva je oblikovala različite modele življenja. Modeli Crkve razvijali su se, utvrđivali i mijenjali tijekom neprestane i dinamične duhovne borbe u konkretnim životnim situacijama u zajedništvu s Bogom i nastojanju uočavanja i vršenja Božje volje, s jedne strane, te udaljavanja od Boga i prilagođavanja svijetu s druge strane (usp. Rim 12,1-2). U ovoj smo raspravi razmotrili tri kategorije modela: modele Crkve koje danas kreira svakodnevni život, modele Crkve koje su kroz povijest osmislili ljudi i modele Crkve

utemeljene u Riječi Božjoj. Modeli Crkve, koje danas kreira svakodnevni život, i modeli Crkve, koje su kroz povijest osmislili ljudi, služe nam kao negativni primjeri koji su nastali u procesu prilagođavanja Crkve svijetu. Te modele treba mijenjati biblijskim modelima življenja Crkve u zajedništvu i poslušnosti Bogu.

Biblija prikazuje specifičnu stvarnost i narav Crkve brojnim i različitim slikama iz svakodnevnog života. Bog u komunikaciji s čovjekom koristi slike koje su čovjeku vrlo bliske, razumljive i provjerene u iskustvu. To su slike iz sustava vlasništva, iz područja funkcioniranja ljudskog tijela, iz bračnog i obiteljskog života, iz područja graditeljstva, poljodjelstva, stočarstva, ribarstva i vinogradarstva. Te su slike odraz života i upućuju na život. Svaka od upotrijebljenih slika komunicira jednu ili više Božjih istina na način koji je vrlo blizak i poznat slušateljima i čitateljima.

Božja Crkva se od bolesne mijenja u zdravu izborom i primjenom biblijskog modela življenja. Primjenom modela koje su osmislili ljudi, Crkva postaje i ostaje organizirana i institucionalizirana zajednica ljudi u kojoj je Bog rijetko nazočan, unatoč dobrim željama i vjeroispovjednim izričajima. Biblijski model Crkve sadrži Božje (nepromjenjive) i ljudske (promjenjive) elemente. Bog je nepromjenjiv, stoga je trajno i nepromjenjivo u Crkvi sve ono što dolazi od Boga. Biblijski model Crkve odražava Boga Oca – stvoritelja svega postojećeg i vlasnika Crkve; Isusa Krista – spasitelja, gospodara, graditelja i Glavu Crkve; Svetoga Duha – voditelja, osnažitelja, branitelja i darivatelja Crkve; Riječ Božju – Bibliju kao stvaralačku Riječ i apsolutni standard istine; Božji način života Crkve po njegovoj Riječi u sili Svetoga Duha te činjenje Božje volje u svakodnevnim situacijama.

Ljudski ili promjenjivi elementi u modelu Crkve za 21. stoljeće uključuju strukture crkve, vodstvo crkve, vrstu, vrijeme, načine i mjesto okupljanja, vrijeme, vrstu i načine bogoštovlja, mjesto i načine služenja u svijetu. Ljudski elementi trebaju biti u skladu s Riječi Božjom i vodstvom Svetoga Duha kako bi Crkva plodonosno vršila Božju volju. Crkva 21. stoljeća pozvana je ostvariti ozračje za: živi odnos s Bogom svakog pojedinca i zajednice u cjelini (Tijela Kristova); vršenje volje Božje djelima koja je Bog pripremio za svakog vjernika da u njima živi (Ef 2,10), djelima koja je Bog zapovjedio da ih kršćani čine (Iv 14,21; 15,10), djelima ljubavi gdje se ukaže potreba (Tit 3,8.14) te život koji je Bog omogućio u sili Svetoga Duha.

Literatura

- Addison, Steve. 2011. *Movements That Change the World*. Downers Grove. IVP Books.
- Barna, George, Viola, Frank. 2002. *Pagan Christianity?: Exploring the Roots of Our Church Practices* (Revised and updated). USA: Tyndale Momentum.

- Bird, Michael F. 2013. *Evangelical Theology: A Biblical and Systematic Introduction*. Grand Rapids. Zondervan.
- Časni, Danijel. 2016. Crkva u demokratskom društvu i demokracija u crkva-ma reformacijske baštine s naglaskom na Baptističku crkvu u RH. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 10/1. <https://hrcak.srce.hr/160011>
- Davie, Martin, Tim Grass, Stephen R. Holmes, John McDowell, T. A. Noble (urr.). ²2017. *New Dictionary of Theology Historical and Systematic*. London – Downers Grove. InterVarsity Press.
- Dulles, Avery. 1987. *Models of the Church* (Expanded edition). New York, Doubleday.
- Ferguson, Everett. 1996. *The Church of Christ: A Biblical Ecclesiology for Today*. Grand Rapids. Eerdmans.
- Fitzmyer, Joseph A. 2008. *First Corinthians*. New Heaven and London: Yale University Press.
- Getz, Gene A. 1995. *Crkva u žarištu: Biblijsko, povijesno i kulturološko razumijevanje Crkve*. Zagreb. Susret.
- Glavaš, Dražen. 2017a. Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi – I. dio. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 1/2017. str. 29-67.
- Glavaš, Dražen. 2017b. Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi – II. dio. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 2/2017. str. 169-198.
- Goheen, Michael W. 2011. *A Light to the Nations: The Missional Church and the Biblical Story*. Grand Rapids. Baker Academic.
- Grudem, Wayne. 1994. *Systematic Theology: An Introduction to Biblical Doctrine*. Leicester. Inter-Varsity Press.
- Harrison, John, James D. Dvorak (ur). 2012. *The New Testament Church: The Challenge of Developing Ecclesiologies*. McMaster Biblical Studies Series. Eugene. Pickwick.
- Hellerman, Joseph H. 2009. *When the Church was a Family: Recapturing Jesus' Vision for Authentic Christian Community*. Nashville, Tennessee: B&H Academic.
- Horton, Michael. 2011. *The Christian Faith*. Grand Rapids. Zondervan.
- Humphreys, Fisher. 2016. *Razmišljanje o Bogu: Uvod u kršćansku teologiju*. Zagreb. Biblijski institut.
- Jambrek, Stanko. 2003. *Crkve reformacijske baštine u Hrvatskoj*. Zagreb: Bogoslovni institut.

- Kärkkäinen, Veli-Matti. 2002. *An Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical and Global Perspectives*. InterVarsity.
- Marshall, Tom. 2001. *Razumijevanje vodstva*. Bogoslovni institut. Zagreb.
- Marti, Gerardo i Ganiel, Gladys. 2014. *The Deconstructed Church: Understanding Emerging Christianity*. New York. Oxford University Press
- Martin, Ralph P. 1979. *The Family and the Fellowship: New Testament Images of the Church*. Eugene. Wipf a Stock Publishers.
- Minear, Paul S. 1960. *Images of the Church in the New Testament*. Philadelphia, Westminster.
- Moore, John, Ken Neff. 1985. *A New Testament Blueprint for the Church*. Chicago. Moody Press.
- Niemandt, Cornelius J. P. 2012. Trends in missional ecclesiology. *HTS Theologiese Studies / Theological Studies*, 68(1), 1–9. <https://doi.org/10.4102/hts.v68i1.1198>
- Peterlin, Davorin. 2010. Želudac, ruke, noge, stopala, oči, uši, usta, gornji i donji zubi, kutnjaci, obrve i glava: Jedinstvo kršćana i drevni topos tijela i udova. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* Vol. 4 (No. 1): 75-92.
- Scanlen, Andries Stephanus. 2005. *A Critical Evaluation of Avery Dulles' Different Models of the Church Applied to a Contemporary World*. Master Thesis. University of Johannesburg.
- Small, Joseph D. 2012. Presbyterianism's Democratic Captivity. *First Things* 221 (March).
- Small, Joseph D. 2018. *Flawed Church, Faithful God: A Reformed Ecclesiology for the Real World*. Grand Rapids. Eerdmans.
- Stagg, Frank. 1987. *Teologija Novoga zavjeta*. Novi Sad. Dobra vest.
- Van Gelder, Craig. 2001. *The Essence of the Church: A Community Created by the Spirit*. Grand Rapids. Baker Books. Kindle.
- Van Gelder, Craig. 2005. Rethinking denominations and denominationalism in light of a missional ecclesiology. *Word & World*, 25(1), 23–33.
- Viola, Frank. 2005. *The Untold Story of the New Testament Church: An Extraordinary Guide to Understanding the New Testament*. Shippensburg, Destiny Image Publishers.
- Viola, Frank. 2008. *Reimagining Church: Pursuing the Dream of Organic Christianity*. Colorado Springs. David C. Cook.
- Warren, Rick. 1995. *The Purpose Driven Church*. Grand Rapids. Zondervan.
- Wells, David F. 2008. *The Courage To Be Protestant*. Nottingham. Inter-Varsity Press.

Williams, J. Rodman. 1992. *Renewal Theology: The Church, the Kingdom, and Last Things*. Grand Rapids. Zondervan Publishing House.

Stanko Jambrek

Church Models for the 21st Century

Abstract

In order to have a fruitful understanding of the nature of the Church, the Bible uses a variety of pictures, which when taken together form Church models by which believers live and act by. We have reviewed Church models in three categories: the first category is taken by Church models which are formed today by our everyday life; the second one are Church models which have been created by man throughout history; and third, the Church models which have a foundation in the Word of God.

Church models formed by everyday life and man-made Church models can be used as negative examples of models to be changed and avoided, especially models of the Church as an institution and as a denomination. The Bible shows a particular reality and nature of the Church by using numerous different pictures from everyday life. These include pictures from the ownership system; the picture of the way the human body works; pictures from premarital, marital, and family life; pictures from architecture, agriculture, cattle breeding, fishery, and citizenship and patriotism. Each of the used pictures communicates one or more God's truths in a way that is experientially very close and familiar to the listeners and readers. These pictures reflect life and point towards life.

The 21st century Christianity needs to adopt and apply Biblical pictures of Church which, when taken together, form the Biblical Church model. As we establish this model, we need to focus on God and His purposes and plans for a specific time, place, and culture. Our communication with God needs to be completely open, and the Church needs to be prepared to follow God's plans and the guidance of the Holy Spirit. The Biblical Church model contains God's (immutable) and human (mutable) elements. God is immutable, which is why anything that is permanent and immutable in Church comes from God, and what can and needs to be changed is anything that came from people. The human elements need to be aligned with God's Word and the Holy Spirit's guidance, so that the Church would be able to obey God's will fruitfully.